

Παρουσίαση της έκδοσης:

"Αυτοδιάλυση
της Scalp-Reflex Παρισιού:
ένας αυτοκριτικός
απολογισμός"

Εκδήλωση-Συζήτηση:

> Το καθεστώς έκτακτης ανάγκης μετά
τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα
> Κοινωνικές ρίζες του φασισμού
> Αντιφασιστικό κίνημα-αντιφασισμός
και τα όριά τους σε σχέση και με τη
συνεισφορά των γάλλων συντρόφων

Παρασκευή 20/12, 7μμ

**στον αυτοδιαχειριζόμενο
κοινωνικό χώρο "Μπερντές"**

Αράδου 55, πηλατιά Κύπρου, Άνω Ιθίσια

Λεωφορεία 220, 221, 6η στάση

**σε τροχιά
σύγκρουσης**

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗΝ ΑΝΟΔΟ ΤΗΣ Χ. Α. ΑΠΟ ΤΟ 2009

Εισαγωγή: Αναζητώντας την άκρη του νήματος...

Με την είσοδο της Χρυσής Αυγής στη Βουλή μετά από δύο εκλογικές αναμετρήσεις το καλοκαίρι του 2012, ξεπήδησαν μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα διάφορες πρωτοβουλίες αγώνα, νέα σχήματα και συνελεύσεις με αιχμή το αντιφασιστικό πρόταγμα σε όλες σχεδόν τις πόλεις της επικράτειας (η δική μας γνώση και εμπειρία αφορά κατά βάση την πόλη της Αθήνας και ειδικότερα τα Β. Π. της Αττικής), στις οποίες ανάλογα και με τον ιδιαίτερο τους χαρακτήρα (χαρακτηριστικά, ανάλυση, στόχευση, δράση) συμμετείχε ένα ετερόκλητο πολλές φορές πλήθος ανθρώπων που θέλησε με τον τρόπο αυτό να εκφράσει την ανησυχία του και την εναντίωση του απέναντι σε αυτό που αντιλαμβάνονταν ως άνοδο του φασισμού, όπως αυτός εκφράστηκε κοινωνικά και ‘νομιμοποιήθηκε’ στην ελληνική δημοκρατία του 2012, με τη ΧΑ –ένα ανοιχτά ναζιστικό κόμμα– να συγκεντρώνει πρωτοφανή ποσοστά και να εκτοξεύεται, από ποσοστά που δεν ξεπέρασαν ποτέ στην κοινοβουλευτική της διαδρομή από το 1994 το 0,3%, στο 7%.

Αυτό που επικράτησε και καθόρισε μέχρι κάποιο βαθμό αυτό που θα μπορούσε κάποιος να προσλάβει ως αντιφασιστική δράση ήταν στις περισσότερες περιπτώσεις η ανάδειξη της οργάνωσης της ΧΑ ως «ρίζας του κακού», μια εκτίμηση η οποία είτε έκρυβε πολιτικές σκοπιμότητες όπως στην περίπτωση μεγάλου μέρους της αριστεράς (βλ. ενότητα εργαλειοποίηση του αντιφασιστικού προτάγματος), είτε στερούνταν μιας αντίληψης περί του ‘φασισμού χωρίς τη σβάστικα’, όπως θα μπορούσε εύστοχα να συμπυκνωθεί σε μια φράση, μιας διαφορετικής ανάλυση του φασισμού ως διάχυτου κοινωνικά φαινομένου με ρίζες κοινωνικές, μια ανάγνωση η οποία είχε από καιρό αρχίσει να δείχνει τα σημάδια της².

Κατ’ επέκταση, οι απαντήσεις που δόθηκαν στο διάστημα που ακολούθησε ήταν άμεσα συνδεδεμένες με αυτό που τα υποκείμενα του αγώνα αντιλαμβάνονταν ως ‘φασισμό’ και καθορίστηκαν σε μεγάλο βαθμό από το γεγονός αυτό. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι στις συζητήσεις της επομένης των εκλογών του Ιουνίου του 2012, μεγάλο μέρος του κόσμου, συμπεριλαμβανομένων πολλών αγωνιστών και αγωνιστριών, έδειχνε ξαφνιασμένο μη μπορώντας να χωνέψει το απρόσμενο αυτό αποτέλεσμα. «Που βρέθηκαν όλοι αυτοί;» αναρωτηθήκαμε πολλοί... «Υπάρχουν τόσοι φασίστες;»

Η ανάπτυξη του αντιφασιστικού κινήματος αποτελεί όμως τη μία όψη του νομίσματος... Η άλλη αφορά όλους αυτούς κι αυτές που είτε συνειδητά είτε από αφέλεια, ενσωματώνοντας άλλες αφηγήσεις άκρως συντηρητικές και αντιδραστικές, στήριξαν αρχικά, ψήφισαν στη συνέχεια, εντάχθηκαν ενδεχομένως στην πορεία... Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να πούμε ότι η ιδεολογική βάση πάνω στην οποία συσπειρώθηκαν, αυτή δηλαδή του εθνικισμού, του πατριωτισμού, του ρατσισμού και της ξеноφοβίας, της πατριαρχίας, του σεξισμού και της ομοφοβίας, του αντισημιτισμού και του αντιμουσουλμανισμού, της φυλής και του αίματος κ.ο.κ ήταν μια βάση με περιεχόμενα κοινωνικά υπαρκτά και διαδεδομένα σε πολύ μεγάλα και πλατιά κοινωνικά κομμάτια, με διαφοροποιήσεις παρόλα αυτά στο βαθμό αποδοχής τους από τα εκάστοτε υποκείμενα. Περιεχόμενα των οποίων η ισχύς ήταν τέτοια μέσα στην κοινωνία που φτάνει στο βαθμό να προσπερνιούνται στην πράξη οι εξίσου υπαρκτές και συνεχώς διευρυνόμενες κοινωνικές και ταξικές ανισότητες.

Στις παραγράφους της εισαγωγικής αυτής ενότητας που ακολουθούν, γίνεται μια συνοπτική προσπάθεια εντοπισμού των κοινωνικών ριζών του φασισμού και της ιστορικής διαδρομής της Ακροδεξιάς στην Ελλάδα. Η βάση αυτή συνδυαστικά με την ανησυχία που έφερε στην κυριαρχία η εξέγερση του Δεκέμβρη του 2008, αλλά και η επερχόμενη κρίση και οι αντιδράσεις που έφερε μαζί της έτσι όπως εκφράστηκαν στο δρόμο από το 2010 και μετά, αναδεικνύονται σε ύψιστης σημασίας παράμετροι στην κατανόηση και την ερμηνεία της εισόδου της ΧΑ στο προσκήνιο των εξελίξεων, της διαλεκτικής σχέσης που αναπτύχθηκε αμφίπλευρα τόσο με το κράτος όσο και με το κεφάλαιο (ή για να είμαστε πιο ακριβείς με κομμάτια του κεφαλαίου), και τέλος των απαντήσεων του ευρύτερου ανταγωνιστικού κινήματος, το οποίο αναμφισβήτητα τα τελευταία δυο χρόνια έριξε το βάρος στον αντιφασιστικό αγώνα.

¹ Αναφορά στην μπροσούρα “Ο φασισμός χωρίς την σβάστικα” που εκδόθηκε από την αντιφασιστική συνέλευση Autonome Antifa το Νοέμβριο του 2010.

² Η ημερομηνία της 4^{ης} Σεπτεμβρίου του 2004, κατά την οποία εξαπολύθηκε πογκρόμ κατά Αλβανών μεταναστών μετά το τέλος του ποδοσφαιρικού αγώνα των εθνικών ομάδων Ελλάδας και Αλβανίας, θεωρείται από πολλούς ως ορόσημο για την ανάλυση του νέου ελληνικού φασισμού. Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να αναζητηθούν στο βιβλίο του Γιάννη Γκολφινόπουλου, “Έλληνας ποτέ... : Αλβανοί και ελληνικός τύπος τη νύχτα της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 2004.”, εκδ. Ισνάφι, Ιωάννινα 2007.

Σκιαγραφώντας τον χώρο της ελληνικής Ακροδεξιάς στις αρχές του 2000...

Η ιστορία της ελληνικής Ακροδεξιάς πάει πολύ πίσω στο χρόνο, μια δε αναδρομή μπορεί να φανεί πολύ χρήσιμη στην κατανόηση αυτού που φάνταζε ενδεχομένως σε πολλούς αδιανόητο. Μια εκτεταμένη εξιστόρηση απέχει πολύ από τον σκοπό της παρούσας εισήγησης, έχει παρόλα αυτά τη σημασία του να ανατρέξουμε λίγο πίσω στο χρόνο στην προσπάθεια να ερμηνεύσουμε τα όσα διαδραματίζονται στις μέρες μας.

Πολύ συνοπτικά, αποτελεί κοινό τόπο η διαπίστωση ότι μεταπολιτευτικά ο χώρος της Άκρας Δεξιάς περιθωριοποιείται και, στερούμενος κοινωνικών ερεισμάτων, παραμένει για πολλά χρόνια στην αφάνεια χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι εξαλείφεται. Τα απολειψάδια του παρελθόντος εισχωρούν στο μεγαλύτερο τους ποσοστό στα κόμματα που ασκούν εξουσία και ενσωματώνονται σε αυτά προσαρμόζοντας το λόγο τους στα νέα δεδομένα που φέρνει ο χρόνος, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό, που περιλαμβάνει όλους όσους κινούνται σε μια πιο «αντισυμβατική» τροχιά, συσπειρώνεται γύρω από κάποιες έντυπες εκδόσεις ή με αφορμή διάφορες σποραδικές εκδηλώσεις ή ακόμα και τακτικές ‘εκδηλώσεις μνήμης των νοσταλγών του παρελθόντος’, μέσω των οποίων διατηρείται ζωντανός ένας στενός ιδεολογικά πυρήνας οπαδών χωρίς ωστόσο να καταφέρουν να διευρύνουν την απεύθυνσή τους. Οι θύλακες αυτοί δε χάνουν την ευκαιρία, όταν η τρέχουσα πολιτική συγκυρία τους το επιτρέπει, να πραγματοποιήσουν συγκυριακές εμφανίσεις όπως π.χ. με τα συλλαλητήρια για το ‘Μακεδονικό’ το 1992, με αφορμή την ‘κρίση των Ιμίων’ το 1996 ή με το ‘ζήτημα της αναγραφής του θρησκευματος στις ταυτότητες’ και τις «λαοσυναξίες» που ακολούθησαν το 2000, για να αναφέρουμε κάποια χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Οι εποχές που διαδέχονται τη μεταπολίτευση, τόσο η δεκαετία του ‘80 αλλά πολύ περισσότερο αυτή του ‘90 προωθούν έναν σταδιακό μετασχηματισμό στη βάση της ελληνικής κοινωνίας. Νέα υποκείμενα έρχονται στο προσκήνιο με χαρακτηριστικά εμφανώς διαφοροποιημένα τα οποία διαμορφώνονται και διαμορφώνουν νέους συσχετισμούς³. Βρισκόμαστε στην αρχή μιας άλλης εποχής όπου το ελληνικό κράτος και η ελληνική οικονομία φαντάζουν ισχυρά, οπότε το ρεύμα είναι συναινετικό στο βαθμό που ο καθείς κι η καθεμιά έχει τη δυνατότητα να αντλεί οφέλη από τις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται. Είναι η εποχή του εύκολου πλουτισμού, της κατανάλωσης, της ιδιώτευσης, του ατομισμού και ... της μεγάλης ιδέας (!) που θα κορυφωθεί με την Ολυμπιάδα, το καλοκαίρι του 2004, η οποία προωθείται από την κυρίαρχη προπαγάνδα και εμπεριέχει πολύ εθνική υπερηφάνεια, ανωτερότητα, πολιτισμό και πάει λέγοντας... Την περίοδο αυτή λοιπόν, ο πατριωτικός / εθνικιστικός λόγος δε θα λείψει ποτέ από τη δημόσια σφαίρα καθώς τα κόμματα εξουσίας πάντα ενσωμάτωναν στοιχεία της αφήγησης αυτής που αποτελεί βασικό και δομικό συστατικό του ελληνικού έθνους–κράτους.

Παρόλα αυτά, η κατάσταση του χώρου της Ακροδεξιάς στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, ερχόμενοι στο προκείμενο, φάνταζε σχεδόν τραγική :

“... Οι εκλογές του 2000 είναι οριακές για τον πολυδιασπασμένο χώρο της Άκρας Δεξιάς. Οι δύο βασικές παρατάξεις που διεκδίκησαν αυτόνομη έκφραση δεν καταφέρνουν να ξεπεράσουν το 0,18 η Πρώτη Γραμμή του Κώστα Πλεύρη και το 0,21 η Εθνική Συμμαχία του Γρηγόρη Μιχαλόπουλου. Πρόκειται για μια από τις χειρότερες εκλογικές επιδόσεις του χώρου από την εποχή της μεταπολίτευσης. Αν συνυπολογιστεί το Κόμμα Ελληνισμός του Σωτήρη Σοφιανόπουλου, οι τρεις κινήσεις θα περιοριστούν σε 33.100 ψήφους (0,48%)...”⁴.

Η Χρυσή Αυγή, που στην προηγούμενη εκλογική αναμέτρηση (Ευρωεκλογές ’99) συνεργάστηκε με τον Κώστα Πλεύρη στο σχήμα Πρώτη Γραμμή, φαίνεται να πραγματοποιεί στροφή η οποία όμως δε θα διαρκέσει για πολύ... Απέχει από την εκλογική αναμέτρηση αλλάζοντας τη γραμμή της και διακηρύσσοντας την επιστροφή στον αγώνα του πεζοδρομίου :

«Θα αγωνιστούμε με πίστη και φανατισμό εναντίων όλων. Όμως πρέπει πρώτα να ξεκαθαρίσουμε πως πριν υπάρξει το οτιδήποτε πολιτικά, πρέπει πρώτα να υπάρξει στην κοινωνία, στη ζωή, στο πεζοδρόμιο. Εκεί λοιπόν θα δοθεί η μεγάλη μάχη.» (Ν. Γ. Μιχαλολιάκος, «Εναντίων όλων. Ο Δυνατός είναι περισσότερο δυνατός όταν μένει μόνος» Χρυσή Αυγή, 14/ 4/ 2000)⁵.

Στο σημείο αυτό μπορούμε ίσως να κάνουμε μια πρώτη διαπίστωση. Η ΧΑ, παρότι ποτέ από την αρχή της κοινοβουλευτικής της διαδρομής το 1994 δεν παραιτήθηκε επί της ουσίας από τον αγώνα για συμμετοχή στην πίττα της Ακροδεξιάς⁶, ήταν η μοναδική από τις δυνάμεις του χώρου που ήδη από τις αρχές της προηγούμενης

³ Μια συνοπτική αλλά άκρως ενδιαφέρουσα ανάλυση βρίσκεται στο 1^ο κεφάλαιο (Γέννηση και εξέλιξη του νέου μικροαστού) της μπροσούρας Επιτροπές Κατοίκων : Κατάδυση στο μέλλον του ελληνικού φασισμού που εκδόθηκε από την αντιφασιστική συνέλευση Autonome Antifa τον Μάρτιο του 2012 ως εισηγητικό κείμενο σε αντίστοιχη εκδήλωση.

⁴ Δημήτρης Ψαρράς, Το κρυφό χέρι του Καρατζαφέρη, εκδ. Αλεξάνδρεια, 2010.

⁵ Δημήτρης Ψαρράς, Η μαύρη βίβλος της Χρυσής Αυγής, εκδ. Πόλις 2012.

⁶ Κατέβηκε σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις πλην αυτής του 2000 είτε αυτόνομα όπως στις βουλευτικές εκλογές του 1996 και 2009 όσο και τις ευρωεκλογές του 1994 και 2009 είτε έμμεσα μέσα από τη συμμετοχή της σε σχηματισμούς όπως η Πρώτη

δεκαετίας δήλωνε πρόθυμη να αγωνιστεί με πίστη και φανατισμό εναντίων όλων –πρόθυμη να γίνει αυτή ο πολιτικός εκφραστής ό,τι πιο ζοφερού, αντιδραστικού και συντηρητικού υπήρχε μέσα στην ελληνική κοινωνία – εκκινώντας όμως από μια διαφορετική αφετηρία σε σχέση με τους ομοϊδεάτες της, και αυτό έχει τη σημασία του, τον δρόμο.

Αυτήν ακριβώς την προθυμία ήταν που επιχείρησε να εκμεταλλευτεί η κυριαρχία αναζητώντας έναν σύμμαχο στον ‘αγώνα του πεζοδρομίου’ μετά την εξέγερση του Δεκέμβρη του 2008 στην προσπάθεια της να διαχειριστεί τις κοινωνικές δυναμικές που απελευθερώθηκαν, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από τη ριζοσπαστική κατεύθυνση και τη συγκρουσιακή διάθεση, δυναμικές που έμελλε να εκφραστούν ακόμα πιο έντονα στα όσα ακολούθησαν στην πορεία του χρόνου με τις μεγάλες διαδηλώσεις ενάντια στα Μνημόνια κλπ.

Τα χρόνια εκείνα –παρότι δεν έλειψαν οι απαντήσεις του κινήματος στους φασίστες όταν αυτοί προσπάθησαν κυρίως να βγουν στο δρόμο, όχι πάντα χωρίς κόστος⁷– λίγοι ήταν αυτοί που μίλησαν για την ύπαρξη του ‘φασισμού από τα κάτω’⁸ και την ενδεχόμενη τροπή που θα μπορούσαν να πάρουν τα πράγματα ερμηνεύοντας τα σημάδια των καιρών. Η άνοδος του φασισμού, η οποία γενικεύτηκε μέσα στη συνθήκη της οικονομικής ύφεσης στην οποία μπήκε η χώρα από το 2010 περίπου και μετά, είναι προφανές ότι πάτησε τόσο στις ευρέως εμπεδωμένες κοινωνικά αξίες της πατρίδας, του έθνους κλπ, όσο και στις εκκλήσεις των αφεντικών για εθνική ενότητα.

Τα χρόνια που ακολούθησαν όμως ήταν η σειρά ενός νέου σχηματισμού να έρθει στο προσκήνιο..

Η αναγέννηση της ελληνικής Ακροδεξιάς ...

Ό,τι δεν κατάφεραν όσοι μέχρι τότε φιλοδόξησαν να ηγηθούν του χώρου της Άκρας Δεξιάς, κατάφερε ο Γ. Καρατζαφέρης μέσω του ΛΑ.Ο.Σ. ενοποιώντας ουσιαστικά τον πολυδιασπασμένο όπως είδαμε χώρο. Χαρακτηριστικός είναι ο λόγος που έβγαλε στο 1^ο Συνέδριο του νέου τότε (2002) κόμματος όπου, για να δείξει την ευρύτητα του εγχειρήματος του, στην αρχή της ομιλίας του παρουσίασε τους συναγωνιστές του από τον Κ. Πλεύρη και τον Μ. Βορίδη μέχρι τους Χρυσανγίτες⁹.

Βασική παράμετρος που οδήγησε στην άνοδο του ΛΑ.Ο.Σ. υπήρξε η τηλεοπτική προβολή του Γ. Καρατζαφέρη μέσω του ιδιόκτητου καναλιού αλλά και των λοιπών καθεστωτικών media, ενώ βασική στρατηγική που ακολουθήθηκε ήταν η «διπλή στρατηγική» ή «στρατηγική του Δούρειου Ίππου» όπως μετονόμασε εξελληνίζοντας την ο ίδιος, στρατηγική που συνίστατο στη διαφοροποίηση της ρητορικής που χρησιμοποιούνταν κατά περίπτωση και

Γραμμή το 1999 όσο και καλυμμένα υπό το όνομα Πατριωτική Συμμαχία στις ευρωεκλογές του 2004 –γεγονός που ενισχύει αν δεν αποδεικνύει από μόνο του τον συστημικό της χαρακτήρα.

⁷ Είναι σημαντικό να πούμε ότι ο α/α/α χώρος με την πολυμορφία που τον διακρίνει ήταν πάντα εκεί απέναντι στη ΧΑ, απέναντι σε κάθε μικρό ή μεγαλύτερο φασισμό. Τα χρόνια εκείνα σηκώσαμε το βάρος επιλογών οι οποίες ήταν άλλοτε σωστές κι άλλοτε λανθασμένες ή τουλάχιστον προβληματικές, ήταν όμως αναμφισβήτητα συνεπείς στην προσπάθεια τους να μην αφήσουν σπιθαμή χώρου στους φασίστες δίνοντας τις απαντήσεις που τους άρμοζαν.

Φτάσαμε κάτω από το γραφείο τους όταν θέλησαν να διοργανώσουν στην Ελλάδα το «Φεστιβάλ Μίσους», το φθινόπωρο του 2005, ακόμα κι αν αυτό σήμαινε τον τραυματισμό 2 συντρόφων από κυνηγετική καρραμπίνα (19^η Νοέμβρη του 2005). Ήμασταν στον δρόμο με τη μορφή αντισυγκεντρώσεων κάθε φορά που θέλησαν να διοργανώσουν συγκεντρώσεις όπως την 2^η του Φλεβάρη του 2008, μέρα της 12^{ης} επετείου των Ιμίων, όπου 3 αντιφασίστες διαδηλωτές μαχαιρώθηκαν από τους χρυσανγίτες με την κάλυψη των μπάτσων. Συγκρουστήκαμε με τις δυνάμεις καταστολής όταν την 7^η Ιουλίου του 2009 προσπαθήσαμε να πορευτούμε προς την πλατεία του Αγ. Παντελεήμονα στην προσπάθεια μας να σπάσουμε τη γκρίζα ζώνη που προσπαθούσαν να εγκαταστήσουν κράτος και φασίστες. Ήμασταν στην κατελιγμένη Πρυτανεία του Πανεπιστημίου Αθηνών και στους δρόμους της πόλης όταν μετά την δολοφονία του Μανώλη Καντάρη την 10^η Μαΐου του 2011, οι φασίστες εξαπέλυσαν πογκρόμ εναντίων μεταναστών που κατέληξε στη δολοφονία ενός 21χρονου από το Μπαγκλαντές. Για το τέλος αυτής της υποσημείωσης να μνημονεύσουμε την 20^η Μαρτίου του 2010, όπου πυρήνας της Συνομοσίας Πυρήνων της Φωτιάς σε σύμπραξη με την Ανταρτική Ομάδα Τεροριστών θα αναγκάσει τους χρυσανγίτες να μετακομίσουν ισοπεδώνοντας τα κεντρικά γραφεία της Χ. Α. στην οδό Σωκράτους με χρήση ισχυρού εκρηκτικού μηχανισμού.

⁸ Η διαδήλωση της 19^{ης} Νοεμβρίου του 2006 στην Αμάρυνθο Ευβοίας, μετά τον βιασμό της 16χρονης μετανάστριας μαθήτριας από συμμαθητές της, διαδήλωση που κατέληξε με εξαγριωμένους κατοίκους να επιτίθενται στους διαδηλωτές, είναι ίσως ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας σειράς άλλων απαντήσεων που δόθηκαν από τον α/α/α χώρο στοχεύοντας να καταδείξει μια άλλη πλευρά του φασισμού αυτή του κοινωνικού ρατσισμού, των εθνικών και έμφυλων διαχωρισμών, της πατριαρχίας και της εθνικής ομοψυχίας. Ενδεικτικά επίσης μπορούμε να αναφέρουμε τις κινήσεις αλληλεγγύης στην απεργία πείνας των 300 μεταναστών τον Ιανουάριο του 2011 όπου σύμφωνα με τις δηλώσεις του υπουργού Υγείας Α. Λοβέρδου η παραμονή τους στην Νομική Σχολή της Αθήνας αποτελούσε μια «υγειονομική βόμβα» για την ελληνική κοινωνία και τη δημόσια υγεία. Ο α/α/α χώρος ήταν για ακόμη μια φορά εκεί ενάντια στο ρατσισμό και την εκμετάλλευση προωθώντας την ταξική μα πάνω απ’ όλα την κοινωνική αλληλεγγύη.

⁹ Το εν λόγω απόσπασμα από την ομιλία μπορεί να βρεθεί στο βιβλίο του Δημήτρη Ψαρρά, *Το κρυφό χέρι του Καρατζαφέρη*, εκδ. Αλεξάνδρεια, 2010.

ανάλογα με το ακροατήριο. Σκληρός ακροδεξιός λόγος και ατζέντα για τους μνημένους στις συγκεντρώσεις και κυρίως μέσω των εκπομπών στο Τηλεάστου – μέση συντηρητική τοποθέτηση και λαϊκισμός για το ευρύ ακροατήριο στη Βουλή και τα τηλεοπτικά παράθυρα των μεγάλων καναλιών.

Ο συνδυασμός αυτός λοιπόν προβολής και διαφοροποίησης του λόγου ανάλογα με το ακροατήριο, που οδήγησε στην ανοδική πορεία των ποσοστών του ΛΑ.Ο.Σ. και τελικά στην είσοδο του στο κοινοβούλιο το φθινόπωρο του 2007, δεν ήρθε βέβαια από το πουθενά αλλά αποτελεί την κατεξοχήν στρατηγική που ακολουθούν από καιρό τα μεγαλύτερα ακροδεξιά κόμματα στην Ευρώπη¹⁰. Ήταν ο ίδιος συνδυασμός που εφαρμόστηκε επί σειρά ετών από τον ηγέτη του γαλλικού ακροδεξιού κόμματος “Εθνικό Μέτωπο” Jean Marie Le Pen φέρνοντας την πρώτη μεγάλη επιτυχία στις εκλογές του 2002. Ήταν ο ίδιος συνδυασμός, με διαφοροποιήσεις παρόλα αυτά στην εφαρμογή, που θα έφερνε λίγα χρόνια μετά, την ΧΑ στο προσκήνιο και στη Βουλή μετά τις εκλογές του Ιουνίου του 2012...

Η σημασία των όσων προαναφέρθηκαν, προκειμένου να πάμε παρακάτω, έγκειται στο να αναγνωρίσουμε το πως η διαδρομή του ΛΑ.Ο.Σ. βοήθησε στη συσπείρωση μιας κοινωνικής βάσης με χαρακτηριστικά εθνικιστικά, ρατσιστικά, ομοφοβικά κλπ τα οποία διαπερνούν το μεγαλύτερο κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας –βάση πάνω στην οποία πάτησε από το 2009 και μετά η ΧΑ όταν κλήθηκε να συνδράμει στον αγώνα του «πεζοδρομίου» όπως είδαμε και παραπάνω..

Η Χρυσή Αυγή στο προσκήνιο...

Η ΧΑ υπήρξε για χρόνια από την ίδρυση της στις αρχές του ’80 μέχρι πρόσφατα μια νεοναζιστική γκρούπα εξτρεμιστών περιορισμένης απεύθυνσης και επιχειρησιακών δυνατοτήτων, σχεδόν άγνωστη στο ευρύ κοινό ή έστω γνωστή ως τέτοια και τίποτα παραπάνω. Πολλά έχουν γραφτεί και ειπωθεί για τις διασυνδέσεις των ηγετικών στελεχών της τόσο με την αστυνομία, τον στρατό, τη δικαιοσύνη και την εκκλησία όσο και με το βαθύ κράτος, την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών κλπ. Η γνώση της ιστορικής διαδρομής της οργάνωσης αλλά και των διαφόρων κορυφαίων μελών τόσο πριν αλλά και μετά από αυτή (σε μερικές περιπτώσεις) έχει τη σημασία της είναι όμως πέρα από τις επιδιώξεις της εισήγησης αυτής¹¹.

Κλείνοντας την εισαγωγική αυτή ενότητα παραθέτουμε αυτούσιο το παρακάτω απόσπασμα :

‘... η πιο πρόσφατη συγκυρία που επέτρεψε την τελική εκτίναξη της ΧΑ στις σημερινές της διαστάσεις ήταν η επόμενη της νεανικής εξέγερσης, που ξέσπασε με τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου το Δεκέμβρη του 2008. Κάτω από συνθήκες που έχουν πλέον επαρκώς τεκμηριωθεί, η ναζιστική οργάνωση, με τη μορφή των ψευδώνυμων «Επιτροπών Κατοίκων» βρέθηκε σε κάποιες γειτονιές του κέντρου της Αθήνας να συνεργάζεται με ορισμένα αστυνομικά τμήματα σε μια επιχείρηση «ανακατάληψης» πλατειών, δρόμων και οικοδομικών τετραγώνων. Ο στόχος δεν ήταν μόνος ο διακηρυγμένος, δηλαδή η τρομοκράτηση πληθυσμού, αλλά και ο ευρύτερος έλεγχος κοινωνικών ομάδων που δε θεωρούνταν αρκετά πειθαρχημένες στις επιταγές των Μνημονίων. Η συνεργασία αυτή θα διαφημιστεί με στημένα ρεπορτάζ σε μεγάλα κανάλια και εφημερίδες και θα αποδειχθεί πολύτιμη την περίοδο του κινήματος των πλατειών, όταν χρειάστηκε να συκοφαντηθεί και στη συνέχεια να κατασταλεί με άγριο τρόπο η μαζική ειρηνική διαμαρτυρία¹².

Η συνεργασία αυτή θα διακοπεί αιφνίδια μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα από τον χρυσανγίτη Γ. Ρουπακιά τα ξημερώματα της 19^{ης} Σεπτεμβρίου του 2013 στην Αμφιάλη, σηματοδοτώντας τη στροφή των κρατικών σχεδιασμών...

¹⁰ Η ίδια αυτή στρατηγική εφαρμόστηκε τόσο από το Βρετανικό Εθνικό Κόμμα (B.N.P.) του Nick Griffin, όσο και από την μετεξέλιξη του ιταλικού φασιστικού κόμματος M.S.I. του Gianfranco Fini, Alleanza Nazionale, αλλά και από το κόμμα του Εθνικού Μετώπου (Front National), του Jean Marie Le Pen. Περισσότερες πληροφορίες ο.π.

¹¹ Μια εμπειριστατωμένη καταγραφή μπορεί να βρει κάποιος στο βιβλίο του Δημήτρη Ψαρρά, *η Μαύρη βίβλος της Χρυσής Αυγής* στο οποίο συγκεντρώνεται η δουλειά 20 χρόνων (1990 – 2010) της ερευνητικής δημοσιογραφικής ομάδας του «Ιού» (της Ελευθεροτυπίας).

¹² Απόσπασμα από το προλογικό σημείωμα που έγραψε ο Δημήτρης Ψαρράς στο βιβλίο *Χρυσή Αυγή και στρατηγικές διαχείρισης της κρίσης των Μάριου Εμμανουηλίδη & Αφροδίτης Κουκουτσάκη*, εκδ. Futura, Αθήνα 2013.

ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΑΝΤΙΝΑΖΙΣΜΟΣ.

Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΦΥΣΣΑ ΩΣ ΣΗΜΕΙΟ ΚΑΜΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ–ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ.

«Τι είναι, όμως, ένας «πολιτικός» σύνδεσμος από κοινωνιολογική άποψη; Τι είναι ένα «κράτος»; Κοινωνιολογικά, το κράτος δεν μπορεί να οριστεί από το περιεχόμενο της δραστηριότητάς του. Δεν υπάρχει σχεδόν καμία δραστηριότητα που να μην έχει αναληφθεί ενίοτε από έναν πολιτικό σύνδεσμο, όπως, αφ' ετέρου, δεν υπάρχει καμία δραστηριότητα για την οποία θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ήταν πάντα αποκλειστικό ιδιάζον χαρακτηριστικό εκείνων των συνδέσμων που χαρακτηρίζονται πολιτικοί, σήμερα δε: κράτη, ή εκείνων που ιστορικά αποτέλεσαν τους προγόνους του σύγχρονου κράτους. Το σύγχρονο κράτος μπορεί να οριστεί κοινωνιολογικά μόνον σε σχέση με τα συγκεκριμένα μέσα που προσιδιάζουν σε αυτό, όπως και σε κάθε πολιτικό σύνδεσμο: δηλαδή τη χρήση της φυσικής βίας. «Κάθε κράτος θεμελιώνεται στη βία» είπε ο Trotsky στο Μπρεστ-Λιτόφσκ [1918]. Αυτό είναι πράγματι σωστό. Εάν υπήρχαν μόνον κοινωνικά μορφώματα που δε γνώριζαν τη χρήση της βίας ως μέσου, τότε δε θα υπήρχε η έννοια του «κράτους», και τότε θα εκδηλωνόταν αυτό που θα μπορούσε να οριστεί με την ιδιαίτερη έννοια της λέξης ως «αναρχία». Φυσικά, η βία δεν είναι το κανονικό ή το μοναδικό μέσον του κράτους –δεν γίνεται λόγος για κάτι τέτοιο– αλλά σαφώς: είναι αυτό που του προσιδιάζει. Ιδιαίτερα σήμερα, η σχέση μεταξύ κράτους και βίας είναι ιδιαίτερα στενή. Στο παρελθόν οι πλέον διαφορετικοί σύνδεσμοι –αρχής γενομένης από την πατριά– γνώριζαν τη χρήση της φυσικής βίας ως εντελώς κανονικό μέσον... «Πολιτική» λοιπόν θα σημαίνει για εμάς: αγώνα για απόκτηση ποσοστού δύναμης ή επηρεασμού κατανομής της δύναμης, είτε μεταξύ κρατών είτε εντός ενός κράτους μεταξύ των ομάδων που περιλαμβάνει... Το σύγχρονο κράτος είναι ένας ιδρυματικός σύνδεσμος εξουσίας, ο οποίος επιδιώκει επιτυχώς τη μονοπώληση της νόμιμης φυσικής βιαιότητας ως μέσου εξουσίας εντός μιας περιοχής, και για το σκοπό αυτόν έχει υπαγάγει τα εμπράγματα μέσα επιχείρησης στα χέρια των διευθυντών του, ενώ έχει απαλλοτριώσει όλους τους αυτόνομους νομικοταξικούς φορείς, οι οποίοι στο παρελθόν κατείχαν ιδίω δικαίω αυτά τα μέσα, θέτοντας εαυτό στη θέση τους στην ανώτερη κορυφή».

Max Weber, Η πολιτική ως επάγγελμα

«Ο σύγχρονος ολοκληρωτισμός μπορεί να οριστεί ως η θέσμιση, μέσω της κατάστασης εξαίρεσης, ενός κατά νόμον εμφυλίου πολέμου που επιτρέπει την φυσική εξόντωση όχι μόνο των πολιτικών αντιπάλων, αλλά και ολόκληρων κατηγοριών πολιτών που για κάποιο λόγο δίνουν την εντύπωση ότι δεν μπορούν να ενσωματωθούν στο πολιτικό σύστημα. Εκτοτε, η σκόπιμη διαμόρφωση μιας διαρκούς κατάστασης εκτάκτου ανάγκης αναδείχθηκε σε μια από τις βασικότερες πρακτικές των σύγχρονων κρατών, ακόμα και των λεγόμενων δημοκρατικών».

Giorgio Agamben, Κατάσταση εξαίρεσης

Είναι σαφές ότι η 17^η Σεπτέμβρη 2013 αποτέλεσε μια ημερομηνία σταθμό στη στάση της κυριαρχίας απέναντι στη χρυσή αυγή. Ετσι, από τα σενάρια πιθανής συνεργασίας ΝΔ–ΧΑ που προωθούσε ένας σκληρός πυρήνας γύρω από τον Σαμαρά περάσαμε σε μια επίθεση ολόκληρου του πολιτικού στερεώματος εναντίον της ΧΑ. Τα πραγματικά γεγονότα που μας οδηγούν στο παραπάνω συμπέρασμα είναι:

- προφυλακίσεις αρχηγού, υπαρχηγού και άμεσα εμπλεκόμενων με το περιστατικό της δολοφονίας στελεχών
- αλλαγή νομοθεσίας για τη χρηματοδότηση της ΧΑ
- στροφή 180 μοιρών στη στάση των ΜΜΕ απέναντι στη ΧΑ
- διώξεις μπάτσων υψηλόβαθμων και μη
- χαρακτηρισμός της ΧΑ ως εγκληματικής οργάνωσης
- έφοδοι της αστυνομίας σε γραφεία, ακόμα και εθελοντικό κλείσιμο αυτών από την ίδια τη ΧΑ κ.α.

Τα παραπάνω καθιστούν σαφές ότι η επίθεση της κυριαρχίας είναι πραγματική, αφού έχει πολλές υλικές διαστάσεις. Σίγουρα, πρόκειται για μια εξέλιξη που έπιασε απροετοίμαστο τον κόσμο του ανταγωνιστικού κινήματος. Και στο παρελθόν ακούγαμε για δήθεν αντιρατσιστικές ευαισθησίες του κράτους, για “πάταξη” των ταγμάτων εφόδου που ποτέ δεν ερχόταν, για καταδίκες του “νεοναζιστικού μορφώματος” χωρίς όμως απτά αποτελέσματα. Κι εκεί που κοιτάζαμε αμήχανα τη ΧΑ να κερδίζει συνεχώς έδαφος, ξαφνικά λίγες μέρες μετά τη δολοφονία παρακολουθούμε εξίσου αμήχανα να εξαπολύεται μια επίθεση εναντίον της ΧΑ χωρίς να μπορούμε εύκολα να την εξηγήσουμε.

Οφείλουμε να προσπαθήσουμε να δώσουμε μια εξήγηση στο γιατί αυτοί που εξακολουθούν να υιοθετούν ακροδε-

ξιά πολιτική ατζέντα διώκουν τον πιο ριζοσπαστικό εκφραστή ακροδεξιών αντιλήψεων και ίσως από την ανταλλαγή απόψεων επ' αυτού προκύψουν απαντήσεις τόσο για τα επόμενα πλάνα της κυριαρχίας, όσο και για τη στάση που στο εξής πρέπει να κρατήσουμε σαν κίνημα που ανταγωνίζεται τον καπιταλισμό, έτσι ώστε να αλλάξουμε τον συσχετισμό δυνάμεων προς την επαναστατική προοπτική.

Αποκαλούμε **κρατικό αντιναζισμό** τη στρατηγική που ξεδιπλώθηκε από την πλευρά του κράτους το τελευταίο διάστημα ενάντια στη ΧΑ τονίζοντας εξαρχής ότι θεωρούμε αυτούς τους δυο όρους ως συμβατούς. Οι αντιφάσεις που διαπερνούν αυτή τη στρατηγική φαίνονται να είναι καταρχήν διαχειρίσιμες από την κυριαρχία και οπωσδήποτε είμαστε ακόμα στην αρχή. Είναι αναγκαίο να τοποθετηθεί κανείς και στα δυο σκέλη του προσδιορισμού: «κρατικός»: ποιος είναι ο χαρακτήρας και οι δομικές λειτουργίες του κράτους στην παρούσα συγκυρία και όχι μόνο· «αντιναζισμός»: τι ακριβώς «ναζιστικό» συνιστούσε η ΧΑ, γιατί αυτό αποτέλεσε πρόβλημα και μάλιστα τώρα, γιατί παρουσιάστηκε ως τέτοιο, ποια μέσα χρησιμοποιούνται μέχρι στιγμής από την πλευρά του κράτους κ.α. Και μάλιστα, η τοποθέτηση για κάθε σκέλος ξεχωριστά να πρέπει να γίνει μόνο στη βάση της αναγκαίας συσχέτισης των δυο: Ούτε μόνο κουβέντα για «αντιναζισμό», όπως κατά κόρον κάνει (ξανά) η αριστερά σε όλες τις αποχρώσεις αυτή την περίοδο, χωρίς να εκτίθενται στο φως της κριτικής οι ρατσιστικές πρακτικές του ίδιου του κράτους και χωρίς φυσικά να ασκείται κριτική στο κράτος ως τέτοιο· ούτε μόνο επικέντρωση στις τακτικές κινήσεις του κράτους, το οποίο έτσι κι αλλιώς βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της ταξικής αντιπαράθεσης, χωρίς συγκεκριμένη απάντηση στο ερώτημα γιατί χτυπιέται η ΧΑ αυτή την περίοδο. Ας σημειώσουμε σε αυτό το σημείο ότι μια από τις αιτίες της δικής μας αμηχανίας που αναφέρθηκε προηγουμένως είναι η αυτονόμηση αυτών των δυο όψεων της κρατικής στρατηγικής και η αντιμετώπισή τους ως ανεξάρτητες.

Η ΧΑ κλήθηκε να παίξει καθοριστικό ρόλο στην εκστρατεία αντιεξέγερσης που ακολούθησε τον Δεκέμβρη του 2008. Πολλαπλασιασμός των ανθρώπων που αγωνίζονταν μέσα από αυτοοργανωμένες διαδικασίες, νέα εγχειρήματα που γείωναν τις προτάσεις του κινήματος, πολύ αυξημένη παρουσία μας στο δρόμο, μαζική συμμετοχή μεταναστών στην εξέγερση ειδικά στο κέντρο της αθήνας, διασπορά της εξέγερσης σε πολλές πόλεις της επικράτειας, γενικευμένη οικειοποίηση βίαιων πρακτικών με ανατρεπτική κατεύθυνση κι όλα αυτά με φόντο την επερχόμενη κρίση συνέθεταν ένα πολύ ρευστό σκηνικό που έπρεπε να απαντηθεί. Ετσι, αργά και σταθερά στήθηκε ο Αγ. Παντελεήμονας για να γειωθεί η φωνή του κόμματος της τάξης και πριμοδοτήθηκαν επιμελώς οι συζητήσεις για το “μεταναστευτικό” και την “εγκληματικότητα” αρχικά και το πρόβλημα της ανομίας στη συνέχεια. Από τον “αντιδραστικό συνδικαλισμό” που “δεν αφήνει τη χώρα να αναπτυχθεί”, παράλληλα με την ανελέητη δίωξη ένοπλων ομάδων, φτάσαμε στην ποινικοποίηση κοινωνικών ομάδων όπως οι οροθετικές, οι άστεγοι, οι τοξικοεξαρτημένοι, οι ρομά, μέχρι και την καταστολή των καταλήψεων που συνεχίζεται ακόμα και σήμερα. Η ΧΑ ήταν σε όλη αυτή την εκστρατεία του καθεστώτος στο πλάι του εκφράζοντας μάλιστα τις πιο ριζοσπαστικές θέσεις και αποτελώντας έναν εγγυητή της σταθερότητας, όντας το αντίπαλο δέος κάθε ανατρεπτικής φωνής.

Η ΧΑ κατάφερε όμως (βοηθούμενη ταυτόχρονα από ορισμένες φράξιες του κράτους και του κεφαλαίου) και από μερικές δεκάδες «ακραιών» μετατράπηκε σε τρίτο κοινοβουλευτικό κόμμα με στέρεες υποδομές και οικονομική ευμάρεια, συσπειρώνοντας μεγάλο αριθμό ψηφοφόρων, αλλά και ολοένα αυξανόμενο αριθμό ενεργών μελών. Αυτή η εξέλιξη, ενώ συνέβη στα πλαίσια της αδιάρρηκτης συνεργασίας στα πλαίσια της αντιεξέγερσης, δεν ήταν αναμενόμενη και χρειάζεται να γίνει αντιληπτή ως αντίφαση. Η σταδιακή υιοθέτηση μέρους της ατζέντας της ΧΑ βάρυνε την κρατική στρατηγική εν μέσω κρίσης και εντάσσεται στην προσπάθεια αναχαίτισης της επιρροής της ΧΑ σε ένα ευρύ αντιμνημονιακό ακροδεξιό κοινό. Ας θυμηθούμε τη συνέντευξη του βέρου εκσυγχρονιστή (και γι' αυτό ολοκληρωτικής αντίληψης) και διώκτη των οροθετικών γυναικών Ανδρέα Λοβέρδου στην τηλεόραση του Σκάι στις 12.2.13, όπου δήλωνε: «Είναι αυθεντικό το ποσοστό [αναφερόμενος στη δημοσκοπική ανόδο της ΧΑ]... Πάνω σε μεγάλα προβλήματα, όπως το μεταναστευτικό, το παραεμπόριο και η έλλειψη ασφάλειας και αστυνόμευσης κάνει ακτιβισμό η ελληνική Χεζμπολάχ και παράγει εμπιστοσύνη και απολαμβάνει ποσοστά. Αυτό γιατί να το καταγγείλει κανείς; ... Γιατί μας προβληματίζει το γεγονός ότι ανεβαίνει κάποιος που κάνει, με τρόπο ακτιβιστικό, πολιτική πάνω σε αυθεντικά προβλήματα;... Πρόκειται για το πρώτο κίνημα που γεννιέται αυθεντικά μετά τη Μεταπολίτευση». Μετά και τη σφοδρή επίθεση του κράτους απέναντι στη ΧΑ, είναι σαφές ότι η ΧΑ δεν εξέφραζε μόνο «σκοτεινούς» παρακρατικούς ή μαφιόζικους κύκλους, αλλά και ένα μεγάλο κομμάτι κόσμου. Και μάλιστα παραγωγικών ηλικιών. Και ας μην ξεχνάμε ότι η ΧΑ έκανε παρέμβαση σε αρκετές γειτονιές και εργασιακούς χώρους.

Η ανάδυση του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης

Προκειμένου να εξηγηθεί η επίθεση στη ΧΑ, είναι σημαντικό να αναλυθεί το πώς αναδύθηκε το καθεστώς έκτακτης ανάγκης στον ελλαδικό χώρο. Η δικής μας τοποθέτηση θα είναι αναπόφευκτα περιορισμένη στα πλαίσια αυτής της εισήγησης.

Καταρχήν, είναι λανθασμένο να αντιλαμβανόμαστε το κράτος ως έναν μηχανισμό που επιβάλλεται πάνω σε ένα υποτιθέμενο αγνό παρθένο κοινωνικό έδαφος με εξωτερικό τρόπο, δηλαδή χωρίς να βρίσκεται σε μια διαλεκτική σχέση με τη λεγόμενη «κοινωνία πολιτών». Γι' αυτό και η απόπειρα να περιγραφεί το καθεστώς που εγκαθιδρύθηκε από τις αρχές του 2009 και μετά ως «χούντα που δεν τελείωσε το '73» και ως «απροκάλυπτη δικτατορία»

φτάνει σε αδιέξοδο όταν καλείται να εξηγήσει π.χ. την περίπτωση του Αγίου Παντελεήμονα και τον τρόπο με τον οποίο συνεργάστηκαν αστυνομία, δημόσιοι υπάλληλοι, μικροϊδιοκτήτες, μαφιόζικα κυκλώματα και φασίστες για να εγκαθιδρύνουν τους δικούς τους νόμους στην ευρύτερη περιοχή. Αδυνατεί, με άλλα λόγια, να εξηγήσει πώς προέκυψε αυτή η συνθήκη μέσα από τα σπλάχνα του κοινωνικοποιημένου μεταπολιτευτικού κράτους και άρα της βαθιά κρατικοποιημένης κοινωνίας πολιτών. Στο πρόσφατο παρελθόν, αυτή η βολική αντίληψη της πραγματικότητας –η οποία στην προκειμένη περίπτωση θεωρεί το κράτος ως κάτι εξωτερικό και ισχυρότερο από την «κοινωνία» και αδυνατεί να δει τον τρόπο με τον οποίο η ίδια η κοινωνία των πολιτών το αναπαράγει ακόμα και με τα κινήματά της– παρέκαμψε το γεγονός ότι το κράτος κυρίως μέσω των δήμων και των ΜΚΟ επιχείρησε να αφομοιώσει πολλές από τις πρακτικές των συνελύσεων γειτονιάς. Η σημαντική διαφορά σε σχέση με το όχι και πολύ μακρινό παρελθόν, είναι ότι σήμερα είναι λίγοι(;) αυτοί που θεωρούν αυτή την εξέλιξη ως «νίκη του κινήματος» και σίγουρα η αντίληψη που θεωρεί το κράτος ως το κατεξοχήν εργαλείο κοινωνικής αλλαγής περνάει δύσκολες μέρες. Ακόμα και τώρα που το κράτος εμφανίζεται ως διώκτης του ναζισμού και υπερασπιστής της δημοκρατίας, μετά από 4,5 χρόνια στενής συνεργασίας με τους φασίστες στα πλαίσια της αντιεξέγερσης.

Εξαιτίας των κοινωνικών εντάσεων που αναπτύχθηκαν στον τόπο αυτό ειδικά το 2011, αλλά και στη βάση των αναγκαιοτήτων της καπιταλιστικής συσσώρευσης και της διαχείρισης του πληθυσμού, το κράτος μεταλλάχθηκε βίαια ακολουθώντας (και προκαλώντας) τη βίαιη μετάλλαξη του ευρύτερου κοινωνικού σχηματισμού. Για την περιγραφή αυτού του μετασχηματισμού χρησιμοποιήθηκαν διάφορες έννοιες όπως χούντα (που δεν τελείωσε το '73), κοινοβουλευτικός ολοκληρωτισμός, αυταρχικό κράτος, φασιστικό ολοκληρωτικό καθεστώς, (απροκάλυπτη) δικτατορία, κράτος δημοσιονομικής κρίσης, νέο εμφυλιοπολεμικό κράτος, αστυνομικό κράτος, (νέο)φιλελεύθερος (μετα)φασισμός. Οι έννοιες όμως δεν είναι αθώες και ουδέτερες και το πρόβλημα δεν είναι να επιδιώκει κανείς τη μέγιστη θεωρητική σαφήνεια· το πρόβλημα είναι να χρησιμοποιεί κανείς αυτούς τους όρους απαράλλακτα. Και αυτό υποδηλώνει μια θεωρητική σύγχυση. Το βασικό ζήτημα για εμάς, το οποίο δε θα θίξουμε επί μακρόν στην εισήγηση αυτή, είναι ότι πρέπει να μιλάμε για **κρίση του καπιταλιστικού κράτους** και να έχουμε στο μυαλό μας σε γενικές γραμμές πότε εγκαινιάστηκε η μετάλλαξη του κράτους και πώς· και φυσικά τον ουσιαστικό ρόλο που έπαιξε η ΧΑ όλο αυτό το διάστημα ως στήριγμα της υποτίμησης της εργασίας και της ζωής των προλετάρων, ντόπιων και μεταναστών. Ετσι θα φωτιστούν κάποια πράγματα καλύτερα και θα φανεί η αξία της έννοιας του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης.

Ομολογουμένως, η καταστολή έχει αποκτήσει ανεπιστρεπτή μια κεντρικότητα. Από εκεί και πέρα, η αναφορά σε μορφή και περιεχόμενο της κρατικής καταστολής αναπόφευκτα εμπεριέχει μια αντίληψη για το τι είναι το κράτος και ποιος είναι ο ρόλος του στην παρούσα συγκυρία, ειδικά μάλιστα όταν η αστυνομία καθίσταται η *βασική διαμεσολάβηση των κοινωνικών συγκρούσεων*. Οπωσδήποτε η έννοια του κράτους έκτακτης ανάγκης, καθώς και η έννοια της μηδενικής ανοχής, είναι θεωρητικά χρήσιμες, αλλά έχουμε την αίσθηση ότι τις περισσότερες φορές σχετίζονται μονοκόμματα με τη στρατιωτικοποίηση του κρατικού μηχανισμού και το δόγμα της ασφάλειας. Υποθετώντας μια πιο διαλεκτική προσέγγιση στη σχέση του κράτους με τις μορφές της ταξικής πάλης, ειδικά υπό συνθήκες κρίσης της συσσώρευσης κεφαλαίου, θα μπορούσαμε να πούμε πως ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού που αποκαλείται σήμερα κράτος έκτακτης ανάγκης είναι να ορίζει (και να ορίζεται από το) τι είναι υπερπληθυσμός και πώς ο διαχωρισμός, η ταξινόμηση, ο στιγματισμός, ο αποκλεισμός, η καταστολή του ποιος είναι κατάλληλος για αξιοποίηση και ποιος όχι συνιστούν τις κατεξοχήν λειτουργίες του. Οπωσδήποτε, η ενίσχυση της εκτελεστικής εξουσίας σε βάρος της νομοθετικής, όπως δείχνουν οι πολλές πράξεις νομοθετικού περιεχομένου τα τελευταία χρόνια, η τοποθέτηση της καταστολής οπότε και της αστυνομίας ως ένοπλου κατασταλτικού σώματος στο κέντρο της διαχείρισης του πληθυσμού με παράλληλη μορφοποίηση της ακροδεξιάς ως δρώσας συνιστώσας στο κοινωνικό έδαφος, η ανύψωση του κράτους πάνω από την κοινωνία πολιτών και επιβεβαίωση της ρήσης του Καρλ Σμιτ ότι «κυρίαρχος είναι αυτός που αποφασίζει για την κατάσταση έκτακτης ανάγκης», η κατασκευή στρατοπέδων κράτησης αρχικά μεταναστών προλετάρων στα οποία η αξία της ζωής τους θεωρείται μηδαμινή συμπληρώνουν την εικόνα για τις λειτουργίες του σύγχρονου καθεστώτος έκτακτης ανάγκης.

Από την άλλη, ο ελληνικός κοινωνικός σχηματισμός, και ειδικά οι μεγάλες πόλεις εντός του, έχουν μετατραπεί σε μια ιδιότυπη μορφή **στρατοπέδου**: πώς αλλιώς ονομάζεται ο χώρος από τον οποίο δεν μπορεί να φύγει κανείς χωρίς άδεια, ο χώρος περιορισμένης ή καθόλου κινητικότητας; Και ειδικά τη στιγμή που από μια κοινωνία αυξημένης κινητικότητας –είτε προς τα πάνω με την έννοια της ευκολίας κοινωνικής ανόδου και διαπίδυσης από τη μια τάξη στην άλλη, είτε με την έννοια της φυσικής κινητικότητας: της ευκολίας να ταξιδέψει κανείς σε άλλες χώρες ή/και της μετανάστευσης προς τα εκεί για σπουδές, για δουλειά– μεταβαίνουμε εν μέσω κρίσης σε μια πραγματικότητα από την οποία κανείς δεν μπορεί πλέον να ξεφύγει/διαφύγει και υποχρεωτικά να παραμένει καρφωμένος εδώ.

Το ελληνικό κράτος βρίσκεται προς το παρόν πιασμένο σε μια κεντρική αντίφαση: Ενώ έχει σχεδόν συγκροτηθεί ιστορικά στη βάση της «εξαγωγής των αντιθέσεων», δηλαδή σε περιόδους όπου ετίθετο θέμα προλεταριακού υπερπληθυσμού υπήρχε η λύση της μετανάστευσης στο εξωτερικό και άρα αποδυνάμωσης του κοινωνικού αντα-

γωνισμού στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας μέσω της απομάκρυνσης σημαντικών κομματιών του πληθυσμού, μια τέτοια λύση δεν μπορεί σήμερα να ακολουθηθεί όχι μόνο γιατί η διεθνής ύφεση δεν επιτρέπει σε μεγάλο κομμάτι του ντόπιου εργατικού δυναμικού να βρει διέξοδο σε άλλες αγορές εργασίας, αλλά και γιατί η χρόνια εκμετάλλευση των μεταναστευτικών ροών έχει ερείσματα σε ουκ ολίγες μερίδες κρατικών υπαλλήλων, ντόπιων αφεντικών, οικογενειάρχων με ένα χωραφάκι και ένα σπιτάκι κ.α. με αποτέλεσμα να μην μπορεί να τεθεί εύκολα θέμα μαζικής απομάκρυνσης των «ξένων». Αν σε αυτή την αδυναμία προστεθεί και η αύξηση των απαιτήσεων αστυνόμευσης των ευρωπαϊκών συνόρων εξαιτίας του πολέμου στη Συρία, αλλά και των ισχυρών ανακατατάξεων στη Βόρεια Αφρική μετά την αραβική άνοιξη –υπηρεσίες για τις οποίες το ελληνικό κράτος πληρώνεται αδρά από τη διεθνή των αφεντικών– τότε μπορεί ίσως να γίνει κατανοητό το γιατί το ελληνικό κράτος δεν (μπορεί να) έχει μια ξεκάθαρη στρατηγική για το πώς θα αναπτυχθεί καπιταλιστικά το ερχόμενο διάστημα και επομένως το αν ο πληθυσμός εντός της επικράτειάς του πρέπει να μειωθεί ή να αυξηθεί· άρα, δεν (μπορεί να) έχει μια οριστική απάντηση στο ερώτημα «ποιος δεν μπορεί να αξιοποιηθεί καπιταλιστικά;», «ποιος περισσεύει;». Αυτή η αδυναμία αντανακλάται κατ' επέκταση και στον μέχρι στιγμής προσδιορισμό των επικίνδυνων τάξεων από την πλευρά του καθεστώτος: ο δρόμος που άνοιξε μέσω της διαπόμευσης των οροθετικών γυναικών, των καταληψιών και των άστεγων για τη συμβολική υποτίμηση της μέχρι πρόσφατα αλώβητης ταυτότητας του ντόπιου προλετάρου σταματάει μπροστά στο 30% των ανέργων.

Αν υπάρχει ένα αυξημένο δυναμικό σε επερχόμενες συγκρούσεις της παρούσας συγκυρίας σε αυτό τον τόπο, αυτό οπωσδήποτε εντοπίζεται γύρω από το με ποιες διαδικασίες ένα σημαντικό κομμάτι του προλεταριάτου θα χαρακτηριστεί πλεονάζον και πόσο γρήγορα θα (πρέπει να) συμβεί αυτό. Προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να δούμε και τις δηλώσεις Σαμαρά κατά την επίσκεψή του στη Μάλτα στις 21.10.13: «*Η Ελλάδα είναι η χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας και παράνομης μετανάστευσης... υπάρχουν τόσοι άνεργοι όσοι και παράνομοι μετανάστες και αυτό δεν μπορεί να συνεχιστεί άλλο*».

Η δολοφονία του Παύλου Φύσσα ως σημείο καμπής

Η ΧΑ, από ένα σημείο και μετά, διεκδίκησε για τον εαυτό της έναν αναβαθμισμένο ρόλο στο πολιτικό και κοινωνικό σκηνικό και έγινε μ' αυτόν τον τρόπο ακόμα ένας παράγοντας αποσταθεροποίησης που έπρεπε να αντιμετωπιστεί από τις κυρίαρχες δημοκρατικές δυνάμεις, οι οποίες δε θέλουν να υπάρχει κανένα εμπόδιο στην επελαύνουσα καπιταλιστική αναδιάρθρωση. Επίσης, και στο βαθμό που του αντιστοιχεί, ας μην ξεχνάμε και ότι η ΧΑ αποτέλεσε σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως π.χ. με τις συγκρούσεις με τους οπαδούς της ΑΕΚ και του ΠΑΟΚ, αιτία αύξησης της κοινωνικής έντασης χωρίς κάποια εμφανή χρησιμότητα για το καθεστώς. Η δολοφονία του Παύλου Φύσσα ήταν η κατάλληλη λαβή που έψαχνε η κυριαρχία για να επιτεθεί στο μέχρι πρότινος χρήσιμο σκυλί της. Είναι προφανές ότι η ΧΑ με τη δολοφονία στο Κερατσίνι έκανε εντελώς ορατό τον εμφύλιο εντός του ελληνικού έθνους, κάτι που όπως είχε φανεί και νωρίτερα στο Περιστέρι με τη δολοφονία του Καναούτη, το κράτος ήθελε οπωσδήποτε να αποφύγει. Αυτό από μόνο του συνιστά μια σημαντική αιτία για το κράτος να χτυπήσει τη ΧΑ την οποία το ίδιο πριμοδότησε ήδη από τις αρχές του 2009 στα πλαίσια της αντιεξέγερσης.

Από κει και πέρα, όμως, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε και τη **συνέχεια** (συνεχίζεται ο Ξένιος Ζευς και η ύπαρξη των στρατοπέδων κράτησης, δε δόθηκε ιθαγένεια στους μετανάστες δεύτερης γενιάς κλπ), αλλά και την **ασυνέχεια** στην πρακτική του κράτους (παύση της στήριξης στη ΧΑ στα πλαίσια της αντιεξέγερσης, εκκαθάριση της αστυνομίας με διώξεις ακροδεξιών στελεχών και εκφοβισμό των υπολοίπων ένστολων). Σε κάθε περίπτωση οφείλουμε να αναγνωρίσουμε, όμως, την πρωτοκαθεδρία του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης μιας και μετά τις οροθετικές, τους καταληψίες, τους ρομά εντάσσει στους εχθρούς της ευνομούμενης κοινωνίας και τους ναζιστές! Και γι' αυτούς πλέον, με τις απαραίτητες αναλογίες που πρέπει να τηρηθούν, η διαχείριση των υποκειμένων που θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια τάξη και την υγεία του έθνους-κράτους γίνεται μέσω της δαιμονοποίησης, της αποπολιτικοποίησης και της αναγωγής τους στον χώρο της ποινικής διαχείρισης ως «εχθροί της δημοκρατίας» με έκτακτες νομοθετικές ρυθμίσεις, express διαδικασίες διώξεων, επιστράτευση των ΜΜΕ και των δικαστικών αρχών σε αगाστή σύμπνοια μεταξύ τους. Αυτός είναι και ένας δεύτερος λόγος, πιο πολιτικός, που εξηγεί την αμηχανία που αναφέρθηκε αρχικά και βιώνουμε ακόμα· στην περίπτωση της ΧΑ το κράτος δε δίστασε να στραφεί ενάντια ακόμα και στα “δικά του παιδιά” διώκοντας μπάτσους και διεξάγοντας έναν θεαματικό αντιναζισμό που φτάνει μέχρι και στις έρευνες σε αστυνομικά τμήματα. Το πρώτο σημείο που πρέπει να επισημανθεί σχετικά, είναι ότι το βασικό αποτέλεσμα που επιτυγχάνεται μέσω της επίθεσης του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης στον εκάστοτε εχθρό του, στην προκειμένη αυτός είναι η ΧΑ, είναι ότι παρουσιάζει εαυτόν ως τον εγγυητή της νομιμότητας, της τάξης, της σταθερότητας και τελικά της επιστροφής στην ανάπτυξη, την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας και την ευημερία. Το ίδιο συνέβη και με την επίθεση στους “χώρους ανομίας”, στις οροθετικές, στους μετανάστες και σε όποιον έπεται. Παράλληλα εμπεδώνεται ότι όποιος αντιτίθεται στις επιλογές της εξουσίας θα βρεθεί αντιμέτωπος με την καταστολή, η οποία υλικοτεχνικά είναι σίγουρα πολλά βήματα μπροστά, και βέβαια ενισχύεται η άποψη ότι η χώρα βρίσκεται σε κρίση, σε έκτακτη ανάγκη, και πρέπει να υποστούμε την υποτίμηση των ζώων μας για να μπορέσουμε να ξεπεράσουμε τις δυσκολίες.

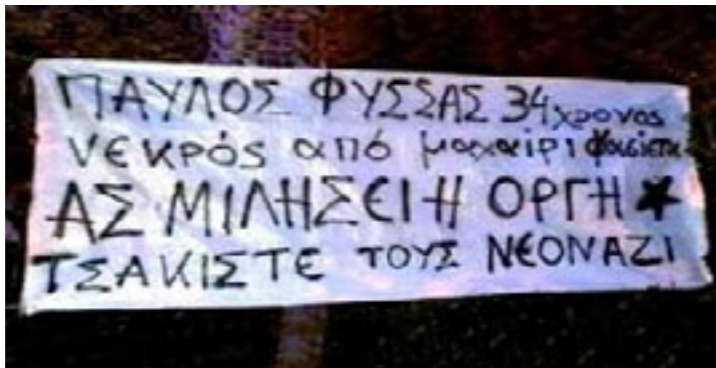
Το δεύτερο σημείο, που χρήζει αναφοράς και αφορά ειδικά την περίπτωση της ΧΑ, είναι ότι δεν υπήρξε καμιά

φωνή του πολιτικού στερεώματος που να τοποθετηθεί επ’ αυτού. Δηλαδή να καταδείξει το τι ακριβώς σημαίνει για το καθεστώς να επιτίθεται με αυτούς τους όρους και πόσο αυτό το ισχυροποιεί. Η απουσία αυτής της ανάλυσης, τουλάχιστον για τις πρώτες μέρες που ακολούθησαν τη δολοφονία, είναι που έδωσε την άνεση στην κυριαρχία να ανασύρει τη θεωρία των δύο άκρων και να στρώσει το έδαφος για να μπορέσει να επιτεθεί και στην αξιωματική αντιπολίτευση. Ετσι, όσο η αριστερά πανηγύριζε για την αποκάλυψη της “πραγματικής” ταυτότητας της ΧΑ και έσπευδε να μιλά για νίκη του προοδευτικού χώρου αναφορικά με τις διώξεις των χρυσαυγιτών, η κυριαρχία ετοίμαζε την επίθεση εναντίον της κάτι που δεν άργησε να γίνει.

Κάτι που επίσης αξίζει να συζητηθεί είναι ο βαθμός οργάνωσης και υποδομών που είχαν/έχουν αναπτύξει οι φασίστες και σε ποιο βαθμό έπαιξε αυτό ρόλο στην απόφαση του κράτους να αλλάξει στάση απέναντί τους. Μιλάμε για δεκάδες τοπικά γραφεία που άνοιξαν σε σύντομο χρονικό διάστημα, για μεγάλα οικονομικά μεγέθη, για στρατιωτικού τύπου εκπαιδευσεις, για αυστηρή ιεραρχία, για στρατιωτική δομή και οργάνωση και πιθανώς για σχετικά σοβαρό οπλισμό. Για όσους και όσες είμαστε στον δρόμο, ξέρουμε από πρώτο χέρι τη μυθοποίηση και την υπερβολή που έχει συνοδεύσει τη δράση της ΧΑ και ξέρουμε καλά ότι χωρίς την προστασία των μπάτσων θα ήταν σχεδόν ανύπαρκτοι στον δημόσιο χώρο. Το καπιταλιστικό κράτος, όμως, έχει άλλα κριτήρια λειτουργίας, τα οποία πολλές φορές μας διαφεύγουν λόγω της περιορισμένης οπτικής του ακτιβισμού μας. Ως γνωστόν το κράτος διεκδικεί το μονοπώλιο της βίας και γι’ αυτό σίγουρα, εν μέσω βαθιάς καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης με τη στήριξη/επίβλεψη της διεθνούς των αφεντικών, αποτελεί ζήτημα η ύπαρξη μιας ένοπλης παρακρατικής ομάδας που θα μπορούσε δυναμικά να προωθήσει τη δική της πολιτική ατζέντα ή/και συμφέροντα συγκεκριμένων καπιταλιστικών φραξιών ή κοινωνικών ομάδων. Εξ’ ου και η εμφάνιση παράλληλα με τη θεωρία των δύο άκρων της καταδίκης της βίας απ’ όπου κι αν προέρχεται. Μαζί με τον περιορισμό του οπλισμού των χρυσαυγιτών και την εξάλειψη κάθε πιθανού κινδύνου από εκείνη τη μεριά, το καθεστώς επιχειρεί (ξανά και ξανά) να απονομιμοποιήσει την έμπρακτη αντιπαράθεση μαζί του, τσουβαλιάζοντας μαζί με τους μαχαιροβγάλτες και την αντίσταση στις Σκουριές.

Τέλος, και αυτό έχει για εμάς ιδιαίτερη σημασία, ένα ακόμα σημείο πρέπει να εξετάσουμε είναι οι αντιδράσεις που ακολούθησαν από τη δικιά μας πλευρά τη δολοφονία του Παύλο Φύσσα. Οι συγκρούσεις στο Κερατσίνι και οι επιθέσεις σε γραφεία της ΧΑ σε διάφορες πόλεις την επόμενη κιόλας μέρα δε θα μπορούσαν να αφήσουν το καθεστώς αδιάφορο. Με το ανταγωνιστικό κίνημα να ασχολείται τον τελευταίο τουλάχιστον ενάμιση χρόνο με τον αντιφασισμό μέσα από πληθώρα διαδικασιών, δράσεων και κεντρικών ή κατά τόπους γεγονότων, το περιστατικό της δολοφονίας θα μπορούσε να σημάνει την περαιτέρω άνθιση των κινηματικών διαδικασιών, την εκ νέου εμφάνιση βίαιων αντιπαραθέσεων και τελικά το κατά ένα τρόπο ξεπέραςμα του “μουδιάσματος” που επικρατεί σ’ αυτόν τον τομέα από τις 12 Φλεβάρη 2012. Αν μια από τις επιδιώξεις μας είναι οι από τα κάτω γενικευμένες συγκρούσεις κι αν η εξέγερση αποτελεί μια από τις βασικές μας στοχοθεσίες, σίγουρα η δολοφονία θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο καμπής. Ο,τι δεν κατάφερε το κίνημα υπεράσπισης των καταλήψεων μετά τις εκκενώσεις της Βίλα Αμαλίας και της Σκαρμαγκακά, θα μπορούσε να πετύχει το κίνημα οργής απέναντι στους φασίστες. Γι’ αυτό κατά τη γνώμη μας συνέβη και η τάχιση σύλληψη και δίωξη των στελεχών της ΧΑ, παράλληλα με τη σκληρή καταστολή των δικών μας απαντήσεων. Το πολιτικό σκηνικό είναι πολύ ρευστό και η δυσαρέσκεια πολύ γενικευμένη για να επιτρέψει το καθεστώς την επανάληψη του Δεκέμβρη ή τελοσπάντων τη δημιουργία μιας νέας εξέγερσης με απρόβλεπτα γι’ αυτό αποτελέσματα. Ετσι, έσπευσε να κυνηγήσει τους φασίστες και να τραβήξει μ’ αυτόν τον τρόπο το χαλί κάτω απ’ τα πόδια μας, αφήνοντάς μας αμήχανους να κοιτάμε από τα δελτία ειδήσεων τα γραφεία της ΧΑ να κλείνουν.

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να μιλήσουμε για το κομμάτι του κοινωνικού ρατσισμού: όπως είπαμε και σε άλλο σημείο της εισήγησής μας δε θέλουμε να κάνουμε μια κουβέντα μόνο για το κράτος ξεκομμένο από το κοινωνικό σώμα που αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία χτίζεται η κυριαρχία. Δε θέλουμε να κάνουμε μια κουβέντα μόνο για τις λειτουργίες των κρατικών μηχανισμών, αλλά και για τις σηματοδοτήσεις που αποκτά η εθνική κοινότητα σε ευρύτατα κοινωνικά στρώματα. Και αυτό επειδή, όπως είπαμε και πιο πριν, «είναι λανθασμένο να αντιλαμβανόμαστε το κράτος ως έναν μηχανισμό που επιβάλλεται πάνω σε ένα υποτιθέμενο αγνό παρθένο κοινωνικό έδαφος με εξωτερικό τρόπο, δηλαδή χωρίς να βρίσκεται σε μια διαλεκτική σχέση με τη λεγόμενη “κοινωνία πολιτών”».

Από τη δημόσια αντιπαράθεση σχετικά με το βιβλίο Ιστορίας της στ’ δημοτικού μέχρι τις καμπάνιες ενάντια στο παραεμπόριο (οι οποίες είναι πλέον τμήμα της κρατικής πολιτικής και έχουν καταφέρει να ελέγξουν σε μεγάλο βαθμό τις αυτόνομες κινήσεις των μεταναστών μικροπωλητών), από τις επιτροπές κατοίκων του Αγ. Παντελεήμονα και της πλ. Αττικής μέχρι τις ρυθμίσεις που αυστηροποιούν τις συνθήκες ζωής των μεταναστών, από τον ρατσιστικό όχλο που εμπόδισε πυροσβεστικά οχήματα να σβήσουν την πυρκαγιά στον καταυλισμό Αφγανών μεταναστών στην Πάτρα μέχρι τη συνεργασία μπάτσων και φασιστών στην εκκένωση της κατάληψης του παλιού Εφετείου Αθηνών από μετανάστες, και από την απαγόρευση κυκλοφορίας μεταναστών μετά τη δύση του ήλιου σε διάφορα μαγευτικά χωριά της ελληνικής επαρχίας μέχρι την εκκένωση της Νομικής σχολής Αθηνών από τους 250 μετανάστες απεργούς πείνας, τα τελευταία χρόνια διαμορφώνεται μια φασιστικοποίηση της ελληνικής κοινωνίας η οποία συνοδεύεται από την αυταρχικοποίηση του επίσημου πολιτικού καθεστώτος.

Στη διαδικασία αυτή, αντιλαμβανόμαστε τον ελληνικό εθνικισμό ως ένα μάγμα σημασιών, πρακτικών και συμφερόντων που επικεντρώνονται στη διάσωση και ενίσχυση της εθνικής κοινότητας –και των κοινωνικών σχέσεων που την αναπαράγουν. Ο ελληνικός εθνικισμός έχει κυρίως το πρόσημο της πολιτισμικής διαφοράς και συγκεκριμένα της ανωτερότητας του ελληνικού πολιτισμού –χωρίς να λείπουν βέβαια οι αναφορές στην ανωτερότητα των ελλήνων και τη βιολογική του συνέχεια με τον περική και το σωκράτη.

Γράφαμε λίγο πιο πριν πως «[μ]ετά και την σφοδρή επίθεση του κράτους απέναντι στη ΧΑ, είναι σαφές ότι η ΧΑ δεν εξέφραζε μόνο «σκοτεινούς» παρακρατικούς ή μαφιόζικους κύκλους, αλλά και ένα μεγάλο κομμάτι κόσμου» εννοώντας μεταξύ άλλων ότι η ΧΑ λειτουργεί και ως άλλοθι του κοινωνικά κυρίαρχου ρατσισμού/εθνικισμού: Ενα μεγάλο κομμάτι κόσμου βρήκε ευκαιρία να εκφραστεί ανοιχτά ρατσιστικά ακόμη περισσότερο, αφού η απενοχοποίηση όσων θέλουν στρατόπεδα κράτησης και επ’ αόριστον φυλάκιση των μεταναστών έρχεται όταν οι φασίστες δολοφονούν. Η ΧΑ χρησιμοποιείται στρατηγικά από τους απλούς ρατσιστές ως μπαμπούλας, ως επίκληση ενός κοινοβουλευτικά νομιμοποιημένου ρατσιστικού κόμματος επιδιώκοντας τον εκφοβισμό¹³. Παρατηρούνται, ωστόσο, οι εξής “αντιφάσεις”: αφενός ενώ το κράτος εντείνει τις επιχειρήσεις «σκούπα» εναντίον μεταναστών στο κέντρο της αθήνας μπορεί να περηφανεύεται ότι είναι «αντιναζιστικό». Διώκοντας κάποιους χρυσαυγίτες ως ακραίους, την ίδια στιγμή που συσπειρώνει όλο τον πατριωτικό συρφετό κάτω από το δικό του μανδύα. Αφετέρου, ενώ μικροαστοί μικροϊδιοκτήτες συγκροτούν επιτροπές κατοίκων προκειμένου να διώξουν Ρομά, μετανάστες, τοξικοεξαρτημένους, οι ίδιοι διαλαλούν πως δεν είναι ρατσιστές.

Αν σταθούμε λίγο περισσότερο στις αφηγήσεις των υποκειμένων που απαρτίζουν τέτοιου είδους επιτροπές θα διαπιστώσουμε τα στοιχεία πάνω στα οποία οικοδομείται ο κοινωνικός ρατσισμός. Καταρχάς, οι επικλήσεις στην ιδιοκτησία («υποτιμάται η αξία της γης και των σπιτιών/μαγαζιών»), στον υγιεινισμό («οι ξένοι είναι βρωμιάρες») και στην τήρηση των υποχρεώσεων του έλληνα πολίτη («είμαστε Έλληνες πολίτες που πληρώνουμε τους φόρους μας»). Εκείνοι έχουν υλικό συμφέρον από την υποτίμηση της ζωής και της εργασίας των μεταναστών· εκείνοι είναι οι καθαροί· εκείνοι τηρούν τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ελληνική ιθαγένεια σε ένα δημοκρατικό κράτος σε αντίθεση με τους μετανάστες και τους ρομά που (για εκείνους) δεν είναι νομοταγείς. Η τακτική που συμπληρώνει το παζλ είναι η αποτίναξη¹⁴ της ταμπέλας του “ρατσιστή” και η υιοθέτηση της ταυτότητας του “απλού έλληνα κατοίκου”. Ετσι, λοιπόν, μέσω της διεκδίκησης των υλικών τους συμφερόντων, μέσω της επίδιωξης για υγιεινό εθνικό σώμα και μέσω της ανάδειξης της δημοκρατικής ιδιότητας του πολίτη ουσιαστικά αναπαράγεται η εθνική κοινότητα και τα προνόμια που της αντιστοιχούν.

Το δεύτερο σημείο της αφετηρίας μας είναι πως ο αποκλεισμός, η καταστολή, ο διαχωρισμός, η ταξινόμηση και ο στιγματισμός αυτών που εμφανίζονται να περισσεύουν γίνονται στη βάση κάποιων κριτηρίων αξιολογικών. Τα αξιολογικά αυτά κριτήρια μεταξύ άλλων, και πέρα από την καπιταλιστική χρησιμότητά τους, υποδεικνύουν τις κεντρικές φαντασιακές¹⁵ σημασίες μέσω των οποίων κατασκευάζονται τα υποκείμενα «Ελληνας» και «Ελληνίδα».

¹³ Φυσικά στη ΧΑ κεφαλαιοποιείται ένα μεγάλο κομμάτι του εθνικιστικού συρφετού. Ετσι, οι απλοί πατριώτες/ρατσιστές μπορούν να την επικαλούνται όταν πχ θέλουν να φέρουν στο σωστό δρόμο όσους απεργούν: «ε, ρε χρυσή αυγή που σας χρειάζεται».

¹⁴ Πολλές φορές –και ανάλογα με το πλαίσιο– βλέπουμε και την περήφανη υιοθέτησή της.

¹⁵ Με τον όρο «φαντασιακές» δε θέλουμε να υπονοήσουμε κάποιο διαχωρισμό ανάμεσα σε “φαντασιακές” και “πραγματικές/υλικές” καθώς οι σημασίες δε διακρίνονται από την πλαστότητα ή τη γνησιότητα τους, αλλά από τον τρόπο με τον οποίο

Υποκείμενα που συγκροτούνται στη βάση του αποκλεισμού των οροθετικών, του στιγματισμού των εργατριών στη βιομηχανία του σεξ, της βίαιης πειθάρχησης των μεταναστών, της καταμέτρησης των πληθυσμών Ρομά, των αναγκαστικών υγειονομικών ελέγχων χρηστών ουσιών: αυτή η συνθήκη αποτελεί τη ρατσιστική κανονικότητα. Η ρητή αναγνώριση αυτής της συνθήκης αποκτά ιδιαίτερη σημασία ώστε να μην παρουσιάζονται ως ουδέτεροι αυτοί οι μηχανισμοί. Ακριβώς επειδή αυτή η ουδετερότητα ισχυροποιεί ακόμη περισσότερο τις συγκεκριμένες σχέσεις εξουσίας.

Η συνέχεια της εισήγησής μας περιλαμβάνει τέσσερα παραδείγματα συγκρότησης του ελληνικού εθνικού λόγου, τα οποία παρουσιάζουμε ως ψηφίδες ενός μωσαϊκού –με την έννοια πως καταλαμβάνουν διαφορετικό χώρο στη νοηματοδότηση και τις πρακτικές του σύγχρονου ελληνικού εθνικισμού. Θεωρούμε ότι μέσα από αυτό τον τρόπο γραφής αναδεικνύεται η πολλαπλότητα των εθνικιστικών προσωπειών. Το μεθοδολογικό μας εργαλείο είναι η αναγνώριση και η ανάδειξη του εθνικισμού μέσα στην ιστορική πορεία του ελληνικού κοινωνικού ιστού επικεντρώνοντας στον πυρήνα της κάθε φορά εκφερόμενης ανάγκης για εθνική ενότητα και καθαρότητα· δηλαδή στο επιχειρούμενο θάψιμο όλων των κοινωνικών ανταγωνισμών κάτω από την ταμπέλα του «έλληνα-στο-γένος» ή του «έλληνα-πολίτη». Με τον τρόπο αυτό, δίνονται και οι αντίστοιχες κατευθύνσεις στη δράση μας προκειμένου να έρθουμε σε ρήξη με την εθνική ομοιογένεια και κανονικότητα.

Αλβανοί και ελληνικός εθνικισμός

Σαν πρώτο παράδειγμα παίρνουμε ένα σύνθημα που πρωτοακούστηκε 9 χρόνια πριν. Το σύνθημα «δε θα γίνεις έλληνας ποτέ, αλβανέ» που δονούσε την Ομόνοια τον Σεπτέμβρη του 2004 καθώς ακουγόταν από τα στόματα χιλιάδων ελλήνων έφτασε να γίνει κρατική πολιτική¹⁶ από το Συμβούλιο της Επικρατείας το 2013. Το σύνθημα αυτό (μαζί με το «είναι βαριά η πούτσα του τσολιά») αποτέλεσε το ενοποιητικό στοιχείο όσων ελλήνων προέβησαν στο πογκρόμ εναντίον αλβανών μεταναστών μετά την ήττα της ελληνικής εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου από την αντίστοιχη αλβανική, έχοντας ως αποτέλεσμα τη δολοφονία του Γκράμος Παλούσι και τον τραυματισμό δεκάδων άλλων αλβανών σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια. Στο πογκρόμ αυτό οι αλβανοί αναπαραστάθηκαν ως κακομαθημένα κωλόπαιδα που δε σέβονται τους έλληνες που τους έδιναν ψωμί¹⁷. Οι έλληνες ως πατεράδες και οι αλβανοί ως γιοι (λιγότερο άντρες) που αμφισβήτησαν την πρωτοκαθεδρία του πατέρα. Η ήττα της ελληνικής εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου, ενός παιχνιδιού που νοηματοδοτείται ως ξεκάθαρα αντρικό, εμφανίστηκε ως μια συνθήκη που δημιούργησε ένα άγχος. Ενα άγχος που αποτελούνταν από μια συμβολική απώλεια προνομίων. Ενα άγχος που δεν μπορούσαν να αντισταθμίσουν παρά μόνο προσπαθώντας να εμφανιστούν ως περισσότερο άντρες μέσω της άσκησης βίας.¹⁸ Το πογκρόμ εκείνο, ωστόσο, δεν ήταν παρά μια βίαιη συμπύκνωση του καθημερινού ρατσισμού, μιας κορύφωση των εθνικιστικών κανόνων βάσει των οποίων πρέπει να ζουν όλοι οι λεγόμενοι «ξένοι» και όλες οι λεγόμενες «ξένες». Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι ο τρόπος που αυτή η βίαιη συμπύκνωση συνδέεται με την καθημερινή ρατσιστική βία. Μια ρατσιστική βία που ξεχειλίζει σε μια φράση 6 λέξεων. Το σύνθημα εκείνο συμπύκνωσε την ανωτερότητα των ελλήνων για να καταστεί 9 χρόνια μετά νομική υπεροχή. Στο σύνθημα αυτό εγγράφεται όλη η υλικότητα των προνομίων που έχουν οι έλληνες, δηλαδή οι αποκλεισμοί, τα βιώματα, οι σχέσεις και οι ταυτότητες των “ξένων”. Και αυτό ακριβώς το αίσθημα της υπεροχής των ελλήνων ήρθε να περιφρουρήσει το ΣτΕ μερικά χρόνια μετά: η ελληνική ιθαγένεια δεν μπορεί παρά να αποδίδεται σε όσους είναι βιολογικά έλληνες. Μόνο έτσι ήταν δυνατό να οχυρωθεί η εθνική καθαρότητα.

Εθνικισμός, οικογένεια και σεξουαλικότητα

Ως δεύτερη στιγμή συγκρότησης του εθνικιστικού λόγου επιλέγουμε τον τρόπο συνάρθρωσης του ελληνικού εθνικισμού με την οικογένεια και τις σεξουαλικές πρακτικές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της σύνδεσης του σεξισμού με τον εθνικισμό¹⁹ είναι η διαπόμευση των οροθετικών γυναικών που έλαβε χώρα το Μάιο 2012, λίγες μέρες πριν τη διενέργεια των τελευταίων εκλογών: οι γυναίκες αυτές κατηγορήθηκαν ως σεξεργάτριες που

κατασκευάζονται (δηλαδή, τη μορφή και το περιεχόμενο που αποκτούν) μέσω της φαντασίας. Επιπλέον, οι συνέπειες που έχουν είναι καθ’ όλα υλικές και πραγματικές.

¹⁶ Όταν αναφερόμαστε στις κρατικές πολιτικές μιλάμε αφενός για τα συμφέροντα όσων εκμεταλλεύονται την εργασία μας, αφετέρου μιλάμε για παγιωμένες κοινωνικές σχέσεις εγγεγραμμένες στο κοινωνικό σώμα.

¹⁷ Χωρίς να εξετάζονται ούτε για μια στιγμή οι συνθήκες σκλαβιάς.

¹⁸ Για μια ανάλυση με παρόμοιες προβληματικές, βλ. Γκολφινόπουλος, Γιάννης (2007), «Ελληνας ποτέ...»: Αλβανοί και ελληνικός Τύπος τη νύχτα της 4ης Σεπτεμβρίου 2004.

¹⁹ Στο σημείο αυτό χρειάζεται να κάνουμε μια παρένθεση. Δεν θεωρούμε πως οι «Αλβανικές κωλοτρυπίδες» του Παναγιώταρου έξω από το θέατρο Χυτήριο και το χαστούκι του Κασιδιάρη στην Κανέλλη αποτελούν εξαιρέσεις ούτε ακραία γεγονότα. Αντιθέτως είναι πυκνωτές: συμπυκνώνουν την ομοφοβία και το σεξισμό ως στοιχεία απαραίτητα για να κοινωνικοποιηθεί κάποιος ως Έλληνας.

μολύνουν την ελληνική οικογένεια, συσπειρώνοντας το κοινωνικό σώμα προς πιο εθνικιστική και σεξιστική κατεύθυνση στα πλαίσια του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης. Η οροθετικότητα συνδυάστηκε με την (κατηγορία για) πορνεία. Το όπλο του κράτους –το οποίο με ευχαρίστηση χρησιμοποιήθηκε από τον όχλο– ήταν η εθνικά ορθή σεξουαλικότητα. Οι γυναίκες αυτές στοχοποιήθηκαν ως σεξουαλικά επιθετικές με την έννοια πως διέθεταν το σώμα τους με τρόπο μη αποδεκτό²⁰ και όχι επειδή εργάζονται στη βιομηχανία του σεξ σε αντιπαράβολή τόσο με τον έλληνα οικογενειάρχη που θέλει να “ξεδώσει”, όσο και με τη σεξουαλικά ορθή ελληνίδα (που δεν προκαλεί). Εξάλλου, δεν προβληματοποιήθηκε καθόλου η βιομηχανία της σεξουαλικής εργασίας ούτε σε σχέση με το τράφικινγκ και την καταναγκαστική πορνεία (που βασίζεται στα δίκτυα εμπορίας γυναικών που συνιστούν έναν από τους πλέον κερδοφόρους τομείς της “παράνομης” οικονομίας στην Ελλάδα) ούτε σε σχέση με την ένταση της σεξιστικής εμφάνισης του γυναικείου σώματος ως σκεύους ηδονής προς αντρική χρήση.

Αναφορικά με τη σεξουαλικότητα, θεωρούμε ότι ο ελληνικός εθνικισμός προτάσσει έναν αρκετά συγκεκριμένο τύπο αρρενωπότητας²¹, όπως και έναν αρκετά συγκεκριμένο καταμερισμό έμφυλων προνομίων και υποχρεώσεων. Τα βιώματα όσων έχουν μεγαλώσει σε ελληνικές οικογένειες μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμη πυξίδα· τα αγόρια πρέπει από μικρά να μάθουν να είναι ανταγωνιστικά μεταξύ τους, να μπορούν να ασκούν βία και να θέλουν να είναι αρχηγοί, να επιβάλλονται στα κορίτσια της ηλικίας τους και να υπακούουν στους άντρες που τα περιβάλλουν (μπαμπάς, δάσκαλος, παπάς, μπάτσος) έτσι ώστε να μπορέσουν όταν μεγαλώσουν να επιτελέσουν το σπουδαιότερο από αυτούς τους ρόλους: τον αρχηγό μιας οικογένειας. Κεντρικό ρόλο στην κατασκευή της αρρενωπότητας των αγοριών παίζει η ετεροφυλοφιλική σεξουαλικότητα ως μια αναπαραγωγική διαδικασία της οποίας το αντικείμενο είναι η γυναίκα. Ο έφηβος που πηγαίνει με φίλους του σε μπουρδέλο «για να γίνει άντρας» μαθαίνει να θεωρεί το γυναικείο σώμα ένα αντικείμενο· το μόνο πρόβλημα θα είναι αν φέρει τον ιό του aids στο σπίτι του. Οποιαδήποτε άλλη σεξουαλική πρακτική δε γίνεται αντιληπτή ως διαφορετική, αλλά ως «διστραμμένη», «άρρωστη» και «αφύσικη»· δηλαδή οι ομοφυλόφιλοι, οι λεσβίες, οι τρανς αναπαρίστανται ως καταστατικά άνισα και άχρηστα υποκείμενα αφού δεν εμπίπτουν στο υγιές-εύρωστο αρσενικό και θηλυκό σώμα και την φυσικοποιημένη σεξουαλικότητά τους η οποία δουλεύει πάντα για το καλό του έθνους.

Στο σημείο αυτό επανέρχεται η προβληματική της ελληνικής οικογένειας. Η κριτική που κάνουμε στην οικογένεια εκκινεί και από το γεγονός πως εμφανίζεται ως μια μορφή κοινότητας και δεσμού με κοινά συμφέροντα εκ των προτέρων. Πάνω σε αυτή την αντίληψη οικοδομήθηκε η υποτέλεια της γυναίκας-συζύγου και η δικαιολόγηση αυτής. Μια αντίληψη που παρουσιάζοταν τόσο αυτονόητη όσο και η σωματική ανωτερότητα των αντρών. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η οικογένεια χρησιμοποιείται ως παρομοίωση του έθνους, αλλά και κάθε μορφής πολιτικής κοινότητας: όπως οι οικογένειες, έτσι και τα έθνη, δεν εμφανίζουν στο εσωτερικό τους καμία διαφοροποίηση συμφερόντων²². Επιπλέον, η πραγματικότητα της ελληνικής οικογένειας είναι πολύ σκληρή: συζυγικοί βιασμοί, ενδοοικογενειακή βία, ιεραρχική κατηγοριοποίηση των φύλων ανάλογα με τους ρόλους που (πρέπει να) επιτελούν· ο άντρας-προστάτης και η μητέρα-φροντίδα. Ενώ, η βιοπολιτική του κράτους σχετίζεται άμεσα με τους ρόλους αυτούς με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τις κραυγές απόγνωσης για το δημογραφικό “πρόβλημα”. Εκεί είναι που γίνεται κατανοητό πως η θηλυκή ελληνίδα για να αναγνωριστεί πλήρως ως πολίτης θα πρέπει να έχει προσφέρει στο έθνος της ως μητέρα και μόνο ως τέτοια.

«Φταίνε οι ξένοι»

Ενα τρίτο παράδειγμα είναι ο τρόπος με τον οποίο περιγράφεται το πολιτικό σκηνικό των τελευταίων 3 χρόνων με τη χρήση των λέξεων «χούντα» και «δικτατορία». Μέσα από αυτές τις δύο λέξεις γίνεται κοινός τόπος η κρίση²³

²⁰ Ακριβώς αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η βρισιά «πουτάνα» δεν ειπώνεται για να χαρακτηρίσει μια σχέση ανταλλαγής ανάμεσα σε σεξουαλική συνεύρεση και χρήματα· αντίθετα, χρησιμοποιείται για να στιγματίσει το γεγονός πως μια γυναίκα έχει σεξουαλικές σχέσεις με πολλούς άντρες.

²¹ Συγκεκριμένο τύπο αρρενωπότητας σε σχέση με άλλους τύπους αρρενωπότητας που συγκροτούνται παράλληλα καθώς και σε σχέση με τις διάφορες μορφές θηλυκότητας.

²² Όπως υποστηρίζεται στο Βαρίκα Ελένη, (2001), *Η φεμινιστική ουτοπία και ο ορισμός του πολιτικού*: «Η οικογένεια και οι “φυσικοί” δεσμοί αγάπης και αλληλεγγύης που αναπτύσσονται σ’ αυτή λειτουργούν ως αναπαράσταση των σωστών κοινωνικών δεσμών αλλά και ως ιδίωμα νομιμοποίησής τους («μητέρα πατρίδα», «αδελφότητα», «αδελφοκτόνος σπαραγμός»). Εδώ νομίζω ότι βρίσκεται μια από τις πιο ενδιαφέρουσες συμβολές της φεμινιστικής κριτικής, η οποία απορρίπτει τη λογική που, από το απολυταρχικό κράτος και το Διαφωτισμό ως το σοσιαλισμό, αναπαριστά με διαφορετικές εκδοχές την πολιτική και τους δεσμούς που ενώνουν τους πολίτες (ή τους συντρόφους) προσφεύγοντας στη μεταφορά του γάμου και της οικογένειας».

²³ Η κρίση αφενός αφορά την ίδια τη δυνατότητα αξιοποίησης του κεφαλαίου· αφετέρου συνιστά και ένα μηχανισμό εκφοβισμού του πλήθους ώστε να επιτευχθεί μια αναδιάρθρωση των όρων εκμετάλλευσης της εργασίας. Παράλληλα, η χρήση της λέξης «κρίση» συνιστά ένα μέσο για να συσπειρωθεί ο λαός γύρω από μια εθνική προσπάθεια που χρειάζεται θυσίες από όλους και όλες, ανεξάρτητα από την κοινωνική θέση και την πολιτική αντίληψη των υποκειμένων (που πλήττονται). Στην αφήγηση αυτή η λύση θα έρθει από ένα νέο (εθνικό) ηγέτη ο οποίος θα τιμωρήσει τους (εθνικούς) φταίχτες. Ετσι, επιτυγχάνεται να γίνει αόρατο το έθνος.

ως εθνικό πένθος. Αναφέρουμε τη χρήση των λέξεων «χούντα» και «δικτατορία» οι οποίες στην ελληνική συνείδηση (κυρίως στην αριστερή εκδοχή της) είναι συνδεδεμένες με την εξάρτηση του ελληνικού κράτους από ξένα κράτη. Η θεωρία της εξάρτησης κάνει γαργάρα τις αντιθέσεις στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας αφού είτε οι ίδιες αποδίδονται στους ξένους είτε ο αγώνας για να αναδειχθούν αυτές οι αντιθέσεις χαρακτηρίζεται ως αντεθνικός. Προβάλλεται δηλαδή η ενότητα του έθνους ως το κοινό σημείο αναφοράς όλων μας –ως δήθεν έξω και πέρα από τις ταξικές, έμφυλες, πολιτικές διαφοροποιήσεις.

Αυτοί που χρησιμοποιούνται ως εχθροί είναι καταρχάς οι ξένοι (σε κάθε επίπεδο· είτε αναφερόμαστε στους Πακιστανούς που μας κλέβουν τις δουλειές, είτε στους Γερμανούς που μας καταδυναστεύουν επειδή τους χρωστάμε). Βλέπουμε, λοιπόν, να περιφρουρείται το εθνικό σώμα.

Από την άλλη, εκείνοι που προβάλλουν σαν (κοινοί) εχθροί στο εσωτερικό είναι δύο: α) οι πολιτικοί ως προδότες της λαϊκής βούλησης και ως εκφραστές του διεφθαρμένου κατεστημένου. Εδώ, η εθνική κοινότητα παρουσιάζεται ως ο αγνός και τίμιος λαός που κοπιάζει για «τον άρτον ημών τον επιούσιον» που όμως πέφτει θύμα των διεφθαρμένων πολιτικών που επιβουλεύονται αυτόν και τη χώρα· και, β) οι τραπεζίτες²⁴. Στην περίπτωση αυτή, η ταύτιση των τραπεζών με το κεφάλαιο θεμελιώνεται συνήθως σε μια φετιχιστική ανάλυση στην οποία το κεφάλαιο ταυτίζεται με το χρήμα ως πράγμα και από την οποία διαφεύγει το γεγονός πως ο καπιταλισμός δεν είναι το χρήμα αλλά ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων. Ενα σύνολο κοινωνικών σχέσεων εκμετάλλευσης εντός των οποίων παράγεται υπεραξία η οποία συσσωρεύεται και επανεπενδύεται στον κύκλο της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Σε αυτό το σύνολο χρειάζεται να επιτεθούμε και όχι σε μια πτυχή του –είτε αυτή είναι οι τράπεζες και το χρήμα είτε οποιαδήποτε άλλη. Το σημείο στο οποίο πέφτει το βάρος της κριτικής μας είναι το βασικό χαρακτηριστικό της εκμετάλλευσης δηλαδή ο τρόπος μέσω του οποίου παράγεται και το περιεχόμενο του πλούτου και όχι το αν αυτά είναι νόμιμα ή ηθικά αποδεκτά. Συνεπώς, εκεί πρέπει να στοχεύουμε: στις παραγωγικές σχέσεις ως τέτοιες και όχι σε μια μορφή τους ως παρασιτική²⁵.

“Παρεμπόριο STOP”

Τέλος, το τέταρτο παράδειγμα που επιλέγουμε να αναφέρουμε είναι αυτό της κίνησης “Παρεμπόριο STOP”. Πρόκειται για μια κίνηση που εκδηλώθηκε εξωθεσμικά και από τα κάτω από μια συγκεκριμένη μερίδα της ελληνικής κοινωνίας: τους μικροέμπορους και μικροϊδιοκτήτες του κέντρου της Αθήνας χωρίς να λείπει η συνδρομή δηλωμένων χρυσαιγιτών. Με βάση την ταυτότητα του Έλληνα εμπόρου–βιοπαλαιστή (sic) στοχοποιούνται οι μετανάστες μικροπωλητές ως η κύρια αιτία μείωσης του τζίρου των εμπορικών μαγαζιών, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσεται μια ολόκληρη ρητορική σχετικά με την “κατάσταση στο κέντρο της Αθήνας” και την “ανομία που δεν αφήνει την αγορά να λειτουργήσει”. Σ’ αυτή τη ρητορική εντάσσονται σταδιακά μετά τους πλανόδιους μετανάστες και όλοι οι υπόλοιποι μετανάστες που κατοικούν στις γειτονίες του κέντρου, οι τοξικοεξαρτημένοι, οι άστεγοι, οι καταλήψεις, οι διαδηλώσεις–απεργίες... Η επίκληση της εθνικής ταυτότητας και της τάξης–νομιμότητας, και επομένως η προώθηση του εθνικισμού, βολεύει τους εμπόρους, γιατί έχουν υλικό συμφέρον από αυτήν, ενώ ταυτόχρονα βολεύει και τους οργανωμένους εθνικιστές που βλέπουν να γειώνεται η επιχειρηματολογία τους. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ούτε το κυνηγητό τους από δημοτόματσους το οποίο επέφερε και τη δολοφονία του Babakar Ndiaye ούτε ότι η παραπάνω διαδικασία κατέληξε να γίνει επίσημη πολιτική του κράτους αρχικά για τους μικροπωλητές, και στη συνέχεια και για όλες τις υπόλοιπες ομάδες (Ξένιος Δίας, επιχείρηση Θέτις, εκκένωση καταλήψεων, εισβολή στην ΑΣΟΕΕ, νομοσχέδιο περιστολής των διαδηλώσεων).

²⁴ Επιπλέον, η φετιχοποίηση των τραπεζιτών είναι πρόσφορο έδαφος να αναπτυχθεί ο αντισημιτισμός (μέσω της ταύτισης των τραπεζιτών με του Εβραίους).

²⁵ Η φιγούρα του παράσιτου όταν χρησιμοποιείται σε ρατσιστικό πλαίσιο περιλαμβάνει τόσο όσους και όσες δεν είναι παραγωγικοί (άνεργοι, συνδικαλίστριες) όσο και εκείνους/εκείνες που απειλούν το εθνικό παραγωγικό σώμα (απεργοί, καταληψίες).

Σε σχέση με τους γάλλους συντρόφους της Scalp-Reflex διαπιστώνουμε συγκλίσεις και συνάψεις σε ό,τι αφορά την ανάλυση της συγκυρίας που κάνουν για την γαλλία του '90 και μετά με αυτή που συγκροτείται στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, αυτοί αναδεικνύουν τρία δεδομένα που συνέβαλαν αποφασιστικά στην άνοδο και διάχυση του ρατσιστικού και φασιστικού λόγου· δεδομένα που ο αντιφασιστικός αγώνας δεν μπόρεσε να ανταγωνιστεί και να υπερβεί. Αυτά είναι: η «τετριμμοποίηση» των ιδεών της άκρας δεξιάς και η οικειοποίηση των θεματικών και θέσεων της από το κοινωνικό και πολιτικό φάσμα, η «μηντιοποίηση» του Εθνικού Μετώπου²⁶ (EM) και η ιεράρχηση του αντιφασισμού σε δευτερεύον αγώνα ή/και εργαλειοποίηση του αντιφασιστικού προτάγματος από ομάδες με στόχο την πολιτική εκπροσώπηση τους. Η συγκυρία και οι συνθήκες που είχαν να αντιμετωπίσουν οι γάλλοι σύντροφοι τους έφεραν μπροστά σε ελλείψεις και σε προβληματικές καταστάσεις στο εσωτερικό του αντιφασιστικού κινήματος· ελλείψεις και όρια που έχουν να κάνουν με τη δομή, τη λειτουργία και τις αναλύσεις του. Τα φαινόμενα που φαίνεται ότι επηρέασαν σημαντικά τη Scalp-Reflex ήταν η εξατομίκευση, η αποπολιτικοποίηση της κοινωνίας και ο καταταμαχισμός των αγώνων.

«Τετριμμοποίηση» [banalisation] των ιδεών της άκρας δεξιάς.

Η «τετριμμοποίηση» των ιδεών της άκρας δεξιάς ξεκινά με την εμφάνιση του Εθνικού Μετώπου στην πολιτική σκηνή το '80 και με την αρχή αυτού που θα αποκαλεστεί «λεπνοποίηση των συνειδήσεων». Όπως λένε οι σύντροφοι της Scalp-Reflex, το φαινόμενο αυτό, «ήταν ένας πιο σοβαρός, πιο επιτακτικός και ύπουλος κίνδυνος από μία ενδεχόμενη κατάληψη της εξουσίας του EM» (σελ.16), γιατί έδειξε σταδιακά, πόσο κεντρικές είναι τελικά οι εθνικιστικές και πατριωτικές ιδέες στο εσωτερικό των σύγχρονων εθνών-κρατών όπως είναι η γαλλία, πόσο κυρίαρχη είναι η εθνική ταυτότητα και πόσο εύκολα και γρήγορα μπορούν οι ιδέες ενός ακροδεξιού κόμματος να διαχέονται στο κοινωνικό σώμα και να τετριμμοποιούνται. Στην τετριμμοποίηση των ιδεών της άκρας δεξιάς, συνέβαλε και το γεγονός ότι τα κλασικά κόμματα (PS και UMP²⁷), μπροστά στον κίνδυνο να δουν τη δεξαμενή των ψηφοφόρων τους να μειώνεται, μετατοπίστηκαν ακόμη πιο δεξιά. Σύμφωνα με τους γάλλους συντρόφους, η «δεξιοποίηση» [droitisation] του πολιτικού φάσματος ξεκινά στα τέλη της δεκαετίας του '90 με την άσκηση κατασταλτικών και ξενοφοβικών πολιτικών στα πλαίσια του κράτους-ασφάλειας. Είναι τότε, που η έννοια της ασφάλειας αναδιατυπώνεται σύμφωνα με τις νέες προκλήσεις και απειλές για το έθνος-κράτος όπως είναι η πορνεία, η μετανάστευση και η εγκληματικότητα και το πεδίο ελέγχου των «επικίνδυνων τάξεων» διευρύνεται εντυπωσιακά, περιλαμβάνοντας από τους μετανάστες, τους χωρίς χαρτιά, τους εκδιδόμενους μέχρι τους καταληψίες και εν γένει τους πολιτικά αντιφρονούντες, όσων δηλαδή, θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, την οικογένεια, την ασφάλεια και την τάξη του έθνους-κράτους.

Παράλληλα με τον έλεγχο και την καταστολή των «επικίνδυνων τάξεων», οι σύντροφοι της Scalp-Reflex επισημαίνουν ότι η ιδιότητα του πολίτη (citoyenneté) μετατοπίστηκε από αμιγώς πολιτειακά συγκροτημένη²⁸ ταυτότητα σε ταυτότητα περιλαμβάνοντας και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Για το ελληνικό έθνος-κράτος, Έλληνας πολίτης θεωρείται αυτός ο οποίος έχει συγκεκριμένα πολιτισμικά χαρακτηριστικά (γλώσσα και θρησκεία). Ωστόσο, βλέπουμε ότι όσο η επίθεση του κράτους διευρύνεται και σε άλλα κοινωνικά κομμάτια και ανάλογα με την κοινωνική ομάδα που κάθε φορά διώκεται (πχ. οροθετικές, άστεγοι, καταληψίες, απεργοί, όσοι/ες δεν κόβουν εισιτήριο κ.α.), η ταυτότητα του Έλληνα και της Ελληνίδας «εμπλουτίζεται» περιλαμβάνοντας είτε επιπλέον πολιτισμικά χαρακτηριστικά (πχ. «του υγιούς») είτε πολιτειακά, ορίζοντας κάθε φορά ποιο είναι το κατάλληλο υποκείμενο προς αξιοποίηση και ποιος περισσεύει.

Όσο για την η τετριμμοποίηση των ιδεών της άκρας δεξιάς, αυτό που παρατηρούμε να συμβαίνει στα δικά μας μέρη είναι ότι αυτή αποκτά κοινοβουλευτική εκπροσώπηση με την είσοδο του ΛΑ.Ο.Σ στη βουλή το 2007. Η συμβολή του ΛΑ.Ο.Σ στη διάδοση ενός πατριωτικού συναισθήματος και ενός λαϊκισμού βασισμένο στο σύνθημα «πατρίδα- θρησκεία -οικογένεια» στρώνει ουσιαστικά το έδαφος για να τετριμμοποιηθούν ακόμη περαιτέρω οι ακροδεξιές αντιλήψεις που προτάσσει η ΧΑ (ας θυμηθούμε επίσης ότι όταν το ΛΑ.Ο.Σ αποτυγχάνει να μπει στη βουλή, η ΧΑ απορροφά με ευκολία τις εθνικοπατριωτικές συνειδήσεις που έχουν μείνει πολιτικά άστεγες). Στην τετριμμοποίηση του εθνικιστικού και πατριωτικού λόγου συμβάλλει και το ξέσπασμα της κρίσης στην Ελλάδα (2009/10), όπου βλέπουμε όλο το πολιτικό φάσμα (και τα ελληνικά αφεντικά) να συγκροτείται κάτω από την ομπρέλα του εθνικισμού και να προτάσσει την εθνική ενότητα/ευθύνη για το ξεπέρασμα της και την εθνική ταυτότητα ως ενοποιητικό στοιχείο ενάντια σε άλλες ταυτότητες (πχ. ταξική, έμφυλη, κλπ). Ετσι, αυτοί που εμφανίζονται να φταίνε για την κρίση είναι από τη μία, τα ξένα συμφέροντα και από την άλλη, ο εσωτερικός εχθρός. Οι πρώτοι που στοχοποιούνται είναι οι μετανάστες. Η διαχείριση τους επιβάλει έκτακτες νομοθετικές ρυθμίσεις και μέτρα, και ο Ξένιος Ζευς και τα στρατόπεδα κράτησης μεταναστ(ρι)ών (2012) γίνονται τα πρώτα δείγματα του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης που πατάει και ταυτόχρονα εντείνει την τετριμμοποίηση των ιδεών της άκρας δεξιάς: η εξαίρεση αρχίζει σταδιακά να ταυτίζεται με το κανόνα και το έκτακτο μέτρο να αποκτά κανονική μορφή.

²⁶ Ακροδεξιό κόμμα.

²⁷ PS (Parti Socialiste) Σοσιαλιστικό κόμμα, UMP (Union pour un Mouvement Populaire) Ενωση για ένα Λαϊκό Κίνημα.

²⁸ Στη γαλλία πολίτης θεωρείται αυτός που έχει γεννηθεί σε γαλλικό έδαφος.

Σιγά-σιγά, ο έλεγχος και η διαχείριση διευρύνεται και σε άλλα κοινωνικά κομμάτια, περιλαμβάνοντας όχι μόνο αυτούς που είναι εθνικά «άλλοι», αλλά όσους θέτουν σε κίνδυνο τη δημόσια ασφάλεια, υγεία και βιωσιμότητα του έθνους-κράτους και την καπιταλιστική αναδιάρθρωση. Ετσι, στοχοποιούνται, οι οροθετικές (διαπόμπευση τους)-οι άστεγοι και οι ναρκομανείς επειδή απαξιώνουν το αστικό περιβάλλον (επιχείρηση Θέτις), οι καταλήψεις επειδή διεκδικούν τη δημόσια περιουσία (εισβολή σε καταλήψεις, μαζικές συλλήψεις), οι εργαζόμενοι-απεργοί γιατί σαμποτάρουν την κρατική λειτουργία (επιστρατεύσεις) και όσοι παίρνουν ανοιχτά θέση στον πόλεμο που διεξάγεται μεταξύ των καταπιεσμένων και της κυριαρχίας. Αποδεικνύοντας για άλλη μια φορά ότι το κράτος διεκδικεί το μονοπώλιο της βίας. Αλλη βασική στρατηγική του κράτους είναι και η απονομιμοποίηση των ριζοσπαστικών συνειδήσεων που επιταχύνει η θεωρία των δύο άκρων. Η θεωρία των δύο άκρων αποτελεί δείγμα γραφής της πιο σκληρής μορφής δεξιοποίησης του λεγόμενου «συνταγματικού τόξου», κατά την οποία ΝΔ, ΠΑΣΟΚ διακηρύσσουν τους εαυτούς τους σε κλειδοκράτορες της Δημοκρατίας με στόχο τη φίμωση και εξόντωση κάθε αποσταθεροποιητικής πρακτικής κάποιων κομματιών των καταπιεσμένων στο κοινωνικό πεδίο.

Μηντιοποίηση του ΕΜ (Εθνικό Μέτωπο).

Οι σύντροφοι της Scalp-Reflex όταν αναφέρονται στη μηντιοποίηση του ΕΜ μιλούν για τη «στρατηγική στροφή του ΕΜ να εγκαταλείψει το δρόμο και να κάνει κατάληψη στα τηλεοπτικά πλατό» (σελ.19) και για την εδραίωση των θέσεων και θεματικών της άκρας δεξιάς μέσω των ΜΜΕ. Όπως λένε οι ίδιοι, αυτή η εξέλιξη κατέστησε πολύ δύσκολη έως και αδύνατη την άμεση αντιπαράθεση μεταξύ αντιφασιστικών ομάδων και φασιστών για τον απλό λόγο ότι η δράση των φασιστών μετατοπίστηκε σε πεδία στα οποία δεν είχαν πρόσβαση (γραφεία, ραδιοτηλεοπτικά πλατό). Αφενός η απουσία τους στο δρόμο, αφετέρου η ενσωμάτωση τους από το πολιτικό και κοινωνικό βίο, βοήθησε στη διάχυση της «λεπνοποίησης των συνειδήσεων» και της τριμμενοποίησης των ιδεών τους σε μεγαλύτερα κοινωνικά κομμάτια. Διευρύνοντας το πεδίο παρέμβασης τους από τη δημόσια στην ιδιωτική σφαίρα, οι φασίστες όχι μόνο ανέβασαν τον πήχη της προπαγάνδας αλλά νομιμοποίησαν τους εαυτούς τους και κατάφεραν σε σημαντικό βαθμό να αποπολιτικοποιήσουν το αντιφασιστικό πρόταγμα στα μάτια της κοινωνίας.

Συγκρίνοντας το εκεί με το εδώ, βλέπουμε ότι υπάρχουν συνάψεις και αποκλίσεις στη σχέση της ΧΑ με τα ΜΜΕ. Στην Ελλάδα λοιπόν, η ΧΑ όχι μόνο δεν εγκατέλειψε το δρόμο, αλλά διεκδικεί ολοένα και περισσότερα κομμάτια της δημόσιας σφαίρας (τουλάχιστον μέχρι τα γεγονότα στο Κερασίι). Ανοίγει γραφεία σε όλη την επικράτεια, προχωράει σε καταλήψεις πλατειών για αιμοδοσία και διανομή τροφίμων και άλλων υλικών μόνο για έλληνες, δημιουργεί φασιστικές επιτροπές σε γειτονίες και σχολεία, διεισδύει στο συνδικαλιστικό αγώνα, στήνει τάγματα εφόδου και με τη συνοδεία των μπάτσων, κυνηγά και δολοφονεί (πλανόδιους) μετανάστες και όσους στέκονταν δίπλα τους. Είναι σαφές ότι, πολιτική στρατηγική της ΧΑ είναι η καταξίωση της στη μόνη νομιμοποιημένη ακροδεξιά/εθνικιστική πολιτική δύναμη στο δημόσιο χώρο. Παράλληλα κάνουν την εμφάνιση τους οι «αυτόνομοι» εθνικιστές μέσω ιστοσελίδων/μπλογκ (κάτω από την ταμπέλα του asab και μακριά από κόμματα) προχωρώντας σε συμβολικές και μη επιθέσεις σε στέκια και καταλήψεις και σε πογκρόμ μεταναστών. Από την άλλη, η παρουσία των χρυσαυγιτών δεν εξαντλείται στο δημόσιο χώρο αλλά μετατοπίζεται και στα ραδιοτηλεοπτικά πλατό. Και κάπως έτσι, οι ναζί άρχισαν να γίνονται τηλεπερσόνες. Εδώ έχουμε να κάνουμε με μία ακόμη βασική στρατηγική της ΧΑ που είναι το χτίσιμο ενός λαιφ-στάιλ προφίλ, ανεξάρτητα από το εθνικιστικό περιεχόμενο του λόγου της, κυρίως μέσω της εικόνας που συνοδεύει τον Κασσιδιάρη, τον αρχι-τεντιμπόη της συμμορίας. Ετσι, και ενώ οι ακροδεξιές θέσεις και αντιλήψεις βρίσκουν πάτημα για να διαχυθούν (τετριμμενοποιηθούν) ακόμη περαιτέρω στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα, οι ναζί μέσω των ΜΜΕ καταφέρνουν να γίνουν πιο οικείες φιγούρες στα μάτια της κοινωνίας· όπως είναι αυτή του έλληνα-αρρενωπού αρσενικού που δε σηκώνει και πολλές κουβέντες και μοιράζει δεξιά και αριστερά σφαλιάρες. Μία φιγούρα με την οποία μπορεί ενδεχόμενος να ταυτιστεί ο μέσος έλληνας τηλεθεατής.

Εργαλειοποίηση του αντιφασιστικού προτάγματος.

Ενα άλλο ζήτημα που βάζουν οι σύντροφοι από τη Scalp-Reflex, είναι η εργαλειοποίηση του αντιφασιστικού προτάγματος την οποία εντοπίζουν σε πολλά επίπεδα του αγώνα· στην οργάνωση, στις δομές, στο λόγο, στις απαιτήσεις που δίνει και στα πεδία παρέμβασης του. Κατά τους ίδιους, ο αντιφασιστικός αγώνας αντιμετωπίζεται από την πλειοψηφία των πολιτικών δομών ευκαιριακά, όταν δηλαδή υπάρχει η περίπτωση άμεσου κινδύνου (πχ. συγκέντρωση φασιστών στο δρόμο) ή η δυνατότητα μηντιακής προβολής των πολιτικών θέσεων της εκάστοτε αντιφασιστικής συλλογικότητας και οργάνωσης. Η εργαλειοποίηση του αντιφασισμού οδηγεί λοιπόν στην απουσία μίας αναλυτικής κριτικής και κατά συνέπεια μίας επινοητικότητας όσον αφορά τις μορφές του και τα πεδία παρέμβασής τους. Με τους όρους που γίνεται, οι γάλλοι σύντροφοι τονίζουν ότι ο αντιφασισμός μοιάζει ολοένα και λιγότερο να αποτελεί το σημείο συνάντησης και σύγκλισης όλων των αγώνων.

Στην Ελλάδα, η εργαλειοποίηση του αντιφασιστικού προτάγματος αποτελεί κυρίως υπόθεση της αριστεράς και πιο συγκεκριμένα του ΣΥΡΙΖΑ, της ΔΗΜΑΡ και των αριστερών εξωκοινοβουλευτικών κομμάτων και οργανώσεων.

Η είσοδος της ΧΑ στη Βουλή, τους έδωσε το έναυσμα για να χτίσουν το αντιφασιστικό και αντιρατσιστικό προφίλ τους με σκοπό να αντλήσουν περαιτέρω πολιτική υπεραξία και μηντιακή προβολή. Από την πλευρά του ανταγωνιστικού κινήματος, παρατηρούμε ότι με την άνοδο του εθνικιστικού λόγου ο αντιφασισμός αναδείχθηκε από το κίνημα σε κεντρικό πολιτικό ζήτημα. Αυτό προέκυψε από τη διάχυση και διεύρυνση του αντιφασιστικού προτάγματος σε όλη την επικράτεια με την πολυμορφία δομών και πρακτικών που ξέρουμε. Ενα ζήτημα εργαλειοποίησης που τίθεται εδώ, αφορά στην ανάλυση και επινοητικότητα των δράσεων που έχουν αρκετές αντιφασιστικές δομές. Είναι γεγονός ότι, η στόχευση πολλών αντιφασιστικών κειμένων και αρκετών δράσεων τα τελευταία χρόνια αναλώθηκε αποκλειστικά στο κράξιμο των χρυσών αυγών και στην (ευκαιριακή) εξόντωση τους από το δρόμο. Είναι επιτακτικό ζήτημα να δούμε κατά πόσο ο αντιφασιστικός αγώνας δεν εξαντλείται στο τι κάνει η ΧΑ (πόσο μάλλον μετά τις συλλήψεις της ιεραρχίας του κόμματος) αλλά κοιτάει παραπέρα· στοχάζεται πάνω στις εξουσιαστικές σχέσεις που στήνει ο εθνικισμός και ο πατριωτισμός και επεξεργάζεται το πως αυτές συγκροτούνται και αποκτούν το νόημα τους στο σύμπλεγμα των συστημάτων της εξουσίας.

Εξατομίκευση και Αποπολιτικοποίηση των υποκείμενων.

Σύμφωνα με τους γάλλους συντρόφους, η εξατομίκευση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και κυρίως με τον καπιταλιστικό τρόπο οργάνωσης της ζωής που θέλει το άτομο να μη σκέφτεται συλλογικά και να το απασχολεί το πώς θα γίνει «ο/η διαχειριστής-στρία του εαυτού του/της». Η αυξανόμενη εξατομίκευση, όπως εντοπίζουν, όμως, διαπερνά και τις ίδιες τις συλλογικότητες. Από τη μία, για τις συλλογικότητες αυτές που συγκροτούνται σε μια αναρχική αντιεξουσιαστική βάση είναι ζητούμενη η ατομική χειραφέτηση καθώς και η έκφραση ατομικών επιθυμιών με τέτοιο τρόπο ώστε το άτομο να μην καταπιέζεται μέσα στις ίδιες τις δομές που δημιουργεί για να αντισταθεί και να αγωνιστεί ενάντια στη σαπίλα αυτού του κόσμου. Από την άλλη, αναζητούνται οι ισορροπίες εκείνες ώστε το ατομικό να μην υπερβαίνει το συλλογικό και να μη δημιουργούνται προβλήματα δέσμμευσης και ενσωμάτωσης. Πιο συγκεκριμένα, οι γάλλοι σύντροφοι εντόπισαν την εξατομίκευση στην ίδια τους τη δομή και σε αυτό εκτός των άλλων καθοριστικό ρόλο έπαιξε και η σύνθεση της ομάδας τους (οι περισσότεροι/ες ήταν φοιτητές και εργαζόμενες) σε συνδυασμό με το μετασχηματισμό του πανεπιστημιακού χώρου και της γενικότερης αποπολιτικοποίησης της κοινωνίας. Αυτό είχε ως επακόλουθο να μη συμμετέχουν άτομα επί μόνιμου βάσης και επομένως να χαθεί η συλλογική δέσμμευση αλλά και ενδεχομένως κάποια κοινή στόχευση. Αναγνωρίζουν, επίσης, ότι σε αυτό συνέβαλε και η χρήση του Ιντερνέτ που αντικαθιστά το πραγματικό με το εικονικό και δημιουργεί τη ψευδαίσθηση της αμεσότητας γεγονός που καθιστά περιττή τη συνάντηση και τη συλλογικοποίηση των ατόμων σε πραγματικούς χώρους και χρόνους ενισχύοντας την εξατομίκευση.

Κατατεμαχισμός των αγώνων.

Το δεύτερο εσωτερικό όριο με το οποίο ήρθαν αντιμέτωποι ήταν ο κατατεμαχισμός των αγώνων. Με τον όρο κατατεμαχισμό των αγώνων, όπως αυτός προκύπτει και από τη γενικότερη εξατομίκευση, εννοείται ότι τα άτομα ασχολούνται περιστασιακά με ζητήματα επικαιρότητας περνώντας από τον έναν αγώνα στον άλλον χωρίς να θέτουν μακροπρόθεσμους στόχους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να χάνεται η αίσθηση της συνέχειας και να απουσιάζει παράλληλα μια ανάλυση που θα οδηγούσε στην καταγραφή μιας συλλογικής εμπειρίας λειτουργώντας ως παρακαταθήκη. Οι αγώνες αδυνατούν να συνδεθούν και για έναν ακόμη λόγο. Πλέον δεν υπάρχει ένα υποκείμενο, μια ταυτότητα όπως αυτή της τάξης που να λειτουργεί ως ενοποιητικό στοιχείο με συνέπεια τα διάφορα υποκείμενα που εμπλέκονται σε διαφορετικούς αγώνες να μην μπορούν να βρουν κοινά σημεία σύνδεσης.

Τα παραπάνω όρια που εντοπίζουν οι γάλλοι σύντροφοι, όπως γίνεται αντιληπτό, δεν έχουν να κάνουν αποκλειστικά και μόνο με τον αντιφασιστικό αγώνα ούτε μόνο με τη συγκυρία που βίωναν στη Γαλλία. Αντίθετα, πρόκειται για όρια γενικότερου περιεχομένου που εγείρουν προβληματισμούς και αγγίζουν και τις “δικές μας” δομές και τους “δικούς μας” αγώνες. Το φαινόμενο της εξατομίκευσης, λοιπόν, είναι ένα ζήτημα που λίγο ή πολύ όλοι το έχουμε βιώσει ή το βιώνουμε μέσα στις διαδικασίες μας. Πράγματι, η σχέση του ατόμου με το σύνολο είναι αρκετά σύνθετη και δε θεωρείται αυτονόητο ούτε και εύκολο το γεγονός ότι αυτή θα λειτουργεί γόνιμα είτε αναφορικά με τις συλλογικές διαδικασίες είτε σε σχέση με τις ατομικές επιθυμίες. Καθώς ζούμε, δηλαδή, και εμείς μέσα σε ένα ανταγωνιστικό και εξουσιαστικό περιβάλλον, είναι λογικό να μεταφέρουμε σε μικρότερο ή σε μεγαλύτερο βαθμό τις προβληματικές σχέσεις μέσα στις διαδικασίες μας με αποτέλεσμα να αποτελεί τελικά συνεχώς ζητούμενο το πώς μπορεί να συμβαδίσει η ατομική απελευθέρωση με την κοινωνική και πώς η πρώτη δε θα αποτελέσει εμπόδιο σε ένα από τα κεντρικότερα προτάγματά μας· αυτό της συλλογικοποίησης των αντιστάσεων μας που αναγνωρίζει τη συλλογικότητα ως τη διαδικασία εκείνη που της αναλογεί να διεξάγει τον αγώνα για την απελευθέρωση.

Αναφορικά με τον κατατεμαχισμό των αγώνων, έτσι όπως αναλύεται και από το κείμενο αυτοδιάλυσης, μπορούμε να πούμε ότι τον εντοπίζουμε και στον ελλαδικό χώρο. Πράγματι και στα μέρη μας διαπιστώνεται πολλές φορές η αδυναμία συνάντησης και σύνδεσης των αγωνιζόμενων υποκειμένων. Η ύπαρξη μονοθεματικών ομάδων και συλλογικοτήτων που ασχολούνται με ένα συγκεκριμένο ζήτημα αλλά και η ύπαρξη συλλογικοτήτων που

ασχολούνται με πληθώρα ζητημάτων που όμως καθορίζονται από την επικαιρότητα και για αυτό έχουν και έναν πιο ευκαιριακό χαρακτήρα μπορούμε να πούμε ότι συμβάλλουν στον κατακερματισμό αυτόν χωρίς όμως να εννοείται ότι δεν είναι σημαντικοί οι αγώνες που δίνονται. Είναι ελάχιστες οι φορές που ένας καθαρά ταξικός αγώνας έχει ενωθεί τόσο στο δρόμο όσο και στην ανάλυση με έναν αντιφασιστικό ή μ' ένα φεμινιστικό και το αντίστροφο. Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί το κίνημα αλληλεγγύης στην Κωνσταντίνα Κούνεβα μετά από τη δολοφονική επίθεση που δέχθηκε. Το γεγονός ότι η Κούνεβα ήταν συνδικαλίστρια/εργάτρια, μετανάστρια και γυναίκα αποτέλεσε την αφορμή ώστε να συνδεθούν και να ενωθούν οι διαφορετικοί αγώνες με αιχμή το αντιφασιστικό, ταξικό και το φεμινιστικό πρόταγμα.

Οι δικές μας απαντήσεις.

Με βάση τα συμπεράσματα των συντρόφων της Scalp-Reflex, έτσι όπως προέκυψαν από το κείμενο απολογισμού της αυτοδιάλυσής τους σχετικά με τον αντιφασιστικό αγώνα και τα όριά του, θεωρούμε ότι είναι εξίσου σημαντικό να διερευνήσουμε τα δικά μας όρια και να δώσουμε τις δικές μας απαντήσεις στο εδώ και τώρα. Αυτό που μας αντιστοιχεί στην παρούσα συγκυρία βαθέματος της κρίσης, είναι η διεξαγωγή εκτιμήσεων και συμπερασμάτων αναφορικά με τις πρωτοβουλίες, την οργάνωση και τις συμμαχίες του εχθρού, ώστε η δική μας κίνηση ν' αποκτάει προοπτική και συνέχεια στο χρόνο, βασιζόμενη στα σχέδια και στις στρατηγικές που αναπτύσσουμε στο κοινωνικό πεδίο και στο δρόμο, με στόχο την αποσταθεροποίηση και το αποφασιστικό χτύπημα κάθε συστήματος εξουσίας. Σ' ένα συγκρουσιακό περιβάλλον κρίσης είναι επιτακτικό το βάθεμα των αντιστάσεων. Οι δομές, τα δίκτυα, οι πυρήνες, οι συλλογικότητες, τα στέκια, οι καταλήψεις και όλα τα κύτταρα του ανταγωνιστικού κινήματος διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στο χτίσιμο ικανών αναχωμάτων για το τσάκισμα του φασισμού και του καθεστώτος έκτακτης ανάγκης. Δεν ισχυριζόμαστε ότι οι διαδικασίες που αρθρώνονται από τους καταπιεσμένους σε διάφορα επίπεδα αποτελούν από μόνες τους ένα ικανό αντίβαρο στις εχθροπραξίες με τους αντιπάλους, για τον συνολικό μετασχηματισμό και την αλλαγή που οραματιζόμαστε. Αλλά ότι μπορούν να οργανώσουν τις απαντήσεις τους όχι με την διαδικασία του αυτόματου πιλότου. Αντίθετα, χαράσσουν στρατηγική και μέθοδο με βάση τις εντάσεις της επίθεσης του εχθρού, αναπροσαρμόζοντας τις αιχμές και τα προτάγματά τους, επιλέγοντας τον διαρκή αναστοχασμό πάνω στην κίνησή τους αλλά και την διασύνδεση με υποκείμενα που αγωνίζονται.

Εμείς είτε συμμετέχοντας σε αντιφασιστικές ομάδες είτε προωθώντας τις αντιφασιστικές αιχμές του αγώνα μέσα από μη αμιγώς αντιφασιστικές συλλογικοποιήσεις, θεωρούμε την πάλη ενάντια στις όψεις του φασισμού και την ανάδειξη του αντιφασιστικού προτάγματος μια υπόθεση σημαντική, σε μια συγκυρία που ο καπιταλισμός και ένα ευρύ πλέγμα εξουσιών καθορίζει και στοιχειώνει τις υπάρξεις μας. Η ανάδειξη και ο αγώνας υπεράσπισης ενός προτάγματος δεν μπορεί να είναι σε καμία περίπτωση μια ρουτίνα ευκαιριακού χαρακτήρα. Τα προτάγματα διαμορφώνουν τον λόγο και τον χαρακτήρα των αγωνιστικών δομών, αποτελούν το πλαίσιο συμφωνιών των αγωνιζομένων αλλά και ορίζουν τους τρόπους παρέμβασης και διεξόδου στο κοινωνικό πεδίο και αναγνώρισης του αντιπάλου. Επομένως, το αντιφασιστικό είναι ένα πρόταγμα, αναπόσπαστο από την συλλογική μας φαρέτρα, που δεν μπορεί να ιεραρχηθεί ως πρωτεύον ή δευτερεύον. Δεν αντιλαμβανόμαστε τον αντιφασισμό ως το μοναδικό εκείνο πλαίσιο συνάντησης όλων των αγώνων και των ανταγωνισμών. Με την έννοια αυτή ο αντιφασισμός είναι ένα από τα πεδία διεξαγωγής του πολέμου ενάντια στην εξουσία αλλά παράλληλα συναντάει και τα όριά του. Έτσι, αν και κάθε δομή και διαδικασία υπεράσπισης ενός προτάγματος είναι αναγκαία για τη συνέχιση του αγώνα, παρ' όλα αυτά είμαστε σε θέση να παραδεχτούμε και τη μερικότητά της.

Με λίγα λόγια συμφωνούμε με το συμπέρασμα των συντρόφων της Scalp-Reflex ότι ο αντιφασισμός δεν αποτελεί τον επαρκή χώρο για την ενοποίηση και σύγκλιση των αγώνων. Αποτελεί, όμως, μια αναπόσπαστη αιχμή με την οποία αν θέλουμε να είμαστε συνεπείς και να της προσδώσουμε ένα ριζοσπαστικό χαρακτήρα, δεν είναι δυνατόν να την περιορίζουμε αποκλειστικά στην καταγγελία της ΧΑ και των φασιστικών μορφωμάτων. Ο αντιφασιστικός αγώνας, ως κομμάτι ενός συνολικότερου αγώνα για την κοινωνική απελευθέρωση και την αποτίναξη κάθε ζυγού, προϋποθέτει το τσάκισμα κάθε κοινωνικής και συστημικής του ρίζας. Το να προσδώσουμε στον αντιφασιστικό αγώνα ριζοσπαστικό περιεχόμενο και μορφή είναι ένα στοίχημα των καιρών και μπορούμε να το επιτύχουμε διευρύνοντας τα αναλυτικά μας εργαλεία και προσπαθώντας το πλαίσιο κριτικής μας να συνολικοποιεί το ευρύ πλέγμα της καταπιεστικής πραγματικότητας.

Αναμφίβολα, στον δρόμο για την συλλογική χάραξη των δικών μας κόκκινων γραμμών αναγνωρίζουμε τον εχθρό στο εκμεταλλευτικό σύστημα που γεννά την καταπίεση, στις ρατσιστικές και φασίζουσες κοινωνικές αντιλήψεις και στους κατασταλτικούς μηχανισμούς του κράτους. Αναγνωρίζουμε, παράλληλα όμως, πως ο εχθρός βρίσκεται και στο εσωτερικό μας. Βρίσκεται στις διαδικασίες και στις σχέσεις μας, ακριβώς επειδή είμαστε απότοκα της καπιταλιστικής κοινωνίας με την διαφορά, όμως, ότι ταυτόχρονα παλεύουμε για να εξαπλώσουμε το μικρόβιο της αμφισβήτησης και της σύγκρουσης στην εκμεταλλευτική συνθήκη. Στον δρόμο για την συλλογική ανατίμηση της ζωής μας έχουμε ν' αναμετρηθούμε μ' ένα αλλοτριωτικό σύστημα ιδεών και αξιών, με την κουλτούρα της υποταγής και του βολέματος, με τις λογής λογής ιεραρχίες, ακόμα και με τον ίδιο μας τον εαυτό. Έχουμε να υπερβούμε το σκόπελο της εξατομίκευσης, των ατομικών λύσεων, του γενικευμένου φόβου και της ανασφάλειας που

κερδίζει έδαφος στις τάξεις των καταπιεσμένων, της ανάθεσης και της καχυποψίας απέναντι στο συλλογικό και της έλλειψης δέσμευσης σε μια συνολική προοπτική αλλαγής. Σήμερα, όσο ποτέ άλλοτε, λόγω της γενικευμένης υποτίμησης των ζώων μας, της μεθοδευμένης παραγωγής φόβου και ανασφάλειας στα κομμάτια του πληθυσμού που περισσεύουν, ελλοχεύουν οι κίνδυνοι της κουλτούρας της ατομικής καβάτζας, της ανάθεσης, της έλλειψης εμπιστοσύνης στη συλλογική δύναμη και του κατακερματισμού των αγώνων. Βρισκόμαστε αντιμέτωποι-οι εν τέλει με την επανεξέταση των λειτουργιών και της οργάνωσης του συλλογικού και με τη διάπλαση συλλογικών συνειδήσεων και λύσεων που όχι μόνο θα αποτελούν επιμέρους προτάσεις αλλά ταυτόχρονα και εικόνα συνολικών οραματισμών.

Κάθε κομμάτι του πολύμορφου ανταγωνιστικού κινήματος, αν επιδιώκει να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως φορέα μιας συνολικής προοπτικής αλλαγής, αναζητά εκείνα τα περάσματα, που οδηγούν στο ξεπέρασμα των διχοτομήσεων, στη διασύνδεση των προταγμάτων και εμπειριών αγώνα. Στην κατεύθυνση της ισχυροποίησης του αισθήματος του συλλογικού και της επανανοηματοδότησης της αλληλεγγύης με όρους «μαζί» και όχι «για», η συνάντηση και η διασύνδεση με τους καταπιεσμένους και τις κοινότητες αγώνα είναι μια υπόθεση που προσδίδει συνολικά προοπτική στην ανταγωνιστική κίνησή μας. Μια υπόθεση που εμπλουτίζει την δυναμική των αντιστάσεων και μας καθιστά ακόμα πιο επικίνδυνους-ους για τους κυρίαρχους, καθώς είναι αποτέλεσμα μιας πολλαπλότητας προταγμάτων που συναντιούνται σ' ένα πεδίο ενοποίησης. Ενάντια στον κατακερματισμό, την πολυδιάσπαση των αντιστάσεων και τον διαχωρισμό κοινωνικού-πολιτικού, η συνειδητή διαμόρφωση πεδίων συνάντησης των αγωνιζομένων συνεισφέρει στη διεύρυνση των συμφωνιών σε μια βάση σύνθεσης των επιμέρους αιχμών. Η συγκρότηση και διεύρυνση των δικτύων επικοινωνίας και σύμπραξης των εγχειρημάτων των από τα κάτω (στο εσωτερικό των οποίων είναι προϋπόθεση η αυτονομία των επιμέρους ομαδοποιήσεων) απαντάει στην αναγκαία δημιουργία μορφωμάτων που θα απαντούν ανταγωνιστικά στη συγκυρία. Σ' αυτά τα πεδία συνάντησης, τα αντιφασιστικά εγχειρήματα καλούνται να συνεισφέρουν στην ριζοσπαστικοποίηση λόγου-πρακτικής και στην οργάνωση συνολικών σχημάτων που θ' αντισταθούν στις προσπάθειες αφομοίωσης και θα δημιουργήσουν τις συνθήκες εκείνες για την συνολική ανατροπή.

SCALP REFLEX

ΑΥΤΟΔΙΔΑΣΙΑ • ΑΥΤΟΔΙΔΑΣΙΑ • ΑΥΤΟΔΙΔΑΣΙΑ

παρουσίαση της μεσοοφίας μετάφρασης:

Αυτοδιόρθωση της Scalp-Reflex Παρισινά
ένος αυτοκριτικού απολογισμού

+ ιστορία ενόργανη

Σάββατο 20 Ιουλίου ώρα 7:30
στη κατάληψη έπαυλης κουβίλου
Ασπίνας & Ελλήνων, Αθήνα

and the συλλογώματα
σε τροχιά σύγκρουσης

παρουσίαση της μεσοοφίας μετάφρασης:

**"Τιποθελόθου και Scalp-Reflex Παρισινά
ένος αυτοκριτικού απολογισμού"**

Συζήτηση

- 20 Το κωμικό άσχετης ανάγκης, ο ρόλος των φοιτητών και ο κοινωνικός αποκλεισμός
- 20 Η διαδικασία ενός Π.Φ.Π. και η χρηματοδότηση της ως σημείο καλής
- 20 Όρα και προοπτικές της αντιπροσωπικής δράσης σε σχέση και με το συμπέρασμα των γαλλικών συντρόφων
- 20 Η αναζήτηση των κοινών σημείων στο εδώ και τώρα

Παρασκευή 22/11, 7:00μμ
Ετο κινηματοθέατρο "Ποσειδά"

Νέος Εφθήμερος 34 & Εξβευτίας, Βόρηνος
Γραφείο με το Δευτέρα 20 (11/11) 7, στην Πλάση 11/11

and the συλλογώματα: σε τροχιά σύγκρουσης

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
της μεσοοφίας

Αυτοδιόρθωση της
Scalp Reflex Παρισινά
ένος αυτοκριτικού απολογισμού

and the συλλογώματα
σε τροχιά σύγκρουσης

Σάββατο 23/11
στις 6μμ
Στέκι στη Μόδη

**Τιποθελόθου και Scalp-Reflex Παρισινά
ένος αυτοκριτικού απολογισμού"**

20 Το κωμικό άσχετης ανάγκης, ο ρόλος των φοιτητών και ο κοινωνικός αποκλεισμός

20 Η διαδικασία ενός Π.Φ.Π. και η χρηματοδότηση της ως σημείο καλής

20 Όρα και προοπτικές της αντιπροσωπικής δράσης σε σχέση και με το συμπέρασμα των γαλλικών συντρόφων

20 Η αναζήτηση των κοινών σημείων στο εδώ και τώρα

Παρασκευή 30/12
στην κατάληψη έπαυλης κουβίλου
Ασπίνας & Ελλήνων, Αθήνα 11/11

and the συλλογώματα: σε τροχιά σύγκρουσης

Τα κείμενα που βρίσκονται εδώ αποτελούν τις συλλογικά επεξεργασμένες εισηγήσεις της συλλογικότητας σε τροχιά σύγκρουσης πάνω στις θεματικές της συζήτησης. Για οποιαδήποτε σχόλια, παρατηρήσεις, επικοινωνία:

setroxiasygrousis@espiv.net